

1933
พระอาจารย์บุญนาค
เที่ยวกรรมฐาน

อุทิศให้แด่
พระอาจารย์บุญนาค
เจ้าของชื่อประวัตเที่ยวกรรมฐาน

คำปรารภ

เนื่องจากได้มีบรรดามิตรสหายหลายท่านได้อ่านประวัติของ พระอาจารย์บุญนาคเที้ยวกรรมฐาน แล้วก็ปรากฏว่า ผู้ที่ได้อ่านมีความเข้าใจแนวของการปฏิบัติกรรมฐานในรูปแบบของการท่องเที่ยว หรือถือธุดงค์วัตร ซึ่งเป็นวัตรปฏิบัติอันหนึ่งที่พระพุทธองค์ทรงสรรเสริญว่า สมณะควรถือประพฤติปฏิบัติเป็นนิตย์ เพราะจะเป็นหนทางนำมาซึ่งความพ้นทุกข์ทางหนึ่งของผู้ที่สั่งสมอินทรีย์มาในทางนี้ จากประวัติของท่านอาจารย์บุญนาคของคณีนี เป็นเรื่องที่ท่านได้เล่าเรื่องการท่องเที่ยวกันกว่าก้าจักกิเลสของท่านไปตามป่า ตามเขา ซึ่งเป็นแดนสงบจากผู้คน ขจัดความฟุ้งซ่าน และตัดบริโภชต่างๆ ได้ดี เป็นหนทางที่ดีที่ได้ประพฤติปฏิบัติมา จะเห็นได้ว่า ท่านต้องผจญภัยกับอุปสรรคต่างๆ เช่น ความกลัว เสือ ช้าง ในป่าที่จะต้องมาผจญกับท่านในระหว่างที่พักอยู่ในป่า โดยเกรงว่าสัตว์เหล่านี้จะต้องมาทำร้ายท่าน ท่านต้องอดกลั้น ต้องสู้ กับความกลัวที่เกรงว่า เสือกก็ตี ช้างก็ตี จะทำร้ายท่าน แท้ในที่สุดท่าน

ก็ชนะต่อความกลัวทั้ง เสือ ช้าง และความกลัวที่เกิด
จากวงจิตของท่านดีกว่าขึ้นเองได้ โดยใช้ปัญญาและ
การอธิฐานต่อคุณความดี ที่มีความเชื่อมั่นในพระรัตน
ตรัย อันตรายจากสิ่งภายนอกก็จะไม่บังเกิดขึ้นเลย ถ้าไม่
มีเวรภัยกันมาก่อน นอกจากจะผจญภัยกับเสือ ช้างแล้ว
ท่านอาจารย์ยังต้องผจญภัยกับมนุษย์ที่ยังไม่เข้าใจว่าพระ
รัตนตรัย หรือการประพฤติปฏิบัติชอบ ตามแนวทาง
พระพุทธศาสนานั้นคืออะไร ท่านต้องถูกขังไว้ในเรือน
จำของเมืองที่ท่านได้เดินทางไปถึง ๒ วัน เพราะ
ความรู้เท่าไม่ถึงการของพระสงฆ์ และฝ่ายบ้านเมืองนั้น

จะเห็นได้ว่า ธงแก้ววัตรของพระอาจารย์บุญนา
นี้มีหลายรส ทั้งที่เป็นอุปสรรคและทั้งที่ได้ผลในทาง
ปฏิบัติซึ่งจะเป็นตัวอย่างอันหนึ่งของนักปฏิบัติในการที่
จะนำเอามาเป็นคติสอนใจ ในเวลาที่จะฝึกอบรมจิตใจ
ของตนเองอีกทางหนึ่งด้วย เพราะการประพฤติคุณงาม
ความดี หรือการสร้างบารมีเพื่อความพ้นทุกข์นี้เป็นสิ่ง
ที่ยากลำบากเหลือเกิน ถ้าผู้ประพฤติ หรือโยคาวจร ไม่
มีความเข้มแข็งทางจิตใจเพียงพอแล้ว ก็จะทำให้พ่าย
แพ้ต่ออำนาจฝ่ายต่ำได้ง่าย

จึงเห็นว่าประวัติของพระอาจารย์บุญนาคนั้น จะเป็นแนวทาง หรือเป็นกัลยามิตรของผู้ปฏิบัติ ใครรู้ธรรมที่จะเอาเป็นเยี่ยงอย่างต่อไปได้ ในโอกาสที่ได้มีผู้มีจิตศรัทธาพิมพ์หนังสือเล่มนี้ เพื่อแจกจ่ายให้กับผู้ใคร่ธรรมทั้งหลายได้อ่าน นับว่าเป็นมหากุศลอย่างยิ่ง สมดังที่พระพุทธองค์ทรงตรัสไว้ว่า การให้ธรรมทาน ย่อมชนะการให้ทั้งปวง

ขออานุภาพแห่งเจตนาทานในกุศล จิตจงเป็นพลวปัจจัยให้ท่านผู้บริจาคทรัพย์ ร่วมในการจัดพิมพ์หนังสือนี้ตลอดทั้งผู้อ่านและผู้สนใจ จงสมบูรณ์พลสุขด้วย อายุ วรรณะ สุขะ พละ ปฏิภาณธนสารสมบัติ ให้เกิดปัญญาญาณแตกฉานในธรรมปฏิบัติ แล้วน้อมนำมาประพอกิจจนได้บรรลุดังอมตธรรม คือพระนิพพาน โดยทั่วหน้ากันทุกๆท่านเทอญ

คณะผู้จัดพิมพ์

รายชื่อผู้ร่วมอุปถัมภ์ในการพิมพ์

1. คุณพ่วง สุวรรณธาดา 100 บาท
2. คุณนวลจันทร์ สุวรรณวุธ 100 บาท
3. คุณสะอาด เปรมเปรี๊ญเวช 200 บาท
4. คุณณรงค์ฤทธิ์ วิจิตรจันทร์ 20 บาท
5. คณะข้าราชการและพนักงานสถานี
ทคคลองไหมอุครธานี 1000 บาท
6. คณะข้าราชการและพนักงานสถานีทคคลอง
ไหมหนองคาย 100 บาท
7. คณะข้าราชการสถานีทคคลองไหม,
กองการไหม 400 บาท
8. คุณดำรงก สีนะวัฒน์ 100 บาท
9. คุณสมักร กอวนิช 200 บาท
10. นางเผือก อมรวัฒนา 1000 บาท
11. คณะข้าราชการกรมวิชาการเกษตร 850 บาท
12. คุณจงดี พิลัง 100 บาท
13. ผู้ไม่ประสงค์ออกนาม 200 บาท
14. นายมนตรี ศิริสถิตย์ 100 บาท
15. ผู้ไม่ประสงค์จะออกนาม 2 คนๆละ 100 บาท
16. คุณวดี มโนมัยย์ 100 บาท

พระบุญนาคเทียวกรรมฐาน

เรื่องพระอาจารย์บุญนาค เทียวกรรมฐาน
นี้ เป็นเรื่องที่ท่านเองได้บันทึกไว้ด้วยถ้อยคำสำนวน
ง่าย ๆ เหมือนคุยกัน ท่านนึกอย่างไรก็ว่าไปอย่างนั้น
เช่นเวลาที่ท่านเกิดมีความกลัวสัวส์ตัวร้ายในป่า ท่านก็
บรรยายถึงความกลัวว่า “ตกใจจนหายใจไม่ออก แน่น
หน้าอก น้ำตาทั้งสองข้างไหลหยกหยาดออกมา” และ
เมื่อท่านต้องผจญศึกหนักนอก ตามธรรมชาติของผู้ที่
อยู่ในวัยหนุ่ม ท่านก็รำพึงว่า “นับแต่เราเป็นมนุษย์
มา ไม่มีเลยที่เราจะคิดชอบ คิดรักกับคนจนหายใจไม่
อึดอย่างนี้ ไม่มีเลย” ศึกในอกนี้ ในที่สุดท่านก็ชนะ
ด้วยการทรมารตนเอง อย่างทรหดอดทนยอดเยี่ยม
ยากที่จะหาผู้ใดสามารถปฏิบัติ และบรรยายความรู้สึก
ทุกกระแหน้งการขบเคี้ยว ภายในจิตใจได้เหมือนท่าน

เป็นที่น่าเสียดายอย่างยิ่ง ที่บันทึกของท่านมีอัน
ต้องจบลงกลางคัน เพราะท่านอาพาธและถึงแก่กรรม
ภาพในที่สุด ณ วัดบรมนิवास จังหวัดพระนคร นี้เอง
ราว พ.ศ. 2481

อย่างไรก็ตาม เรื่องพระอาจารย์บุญนาคเกี่ยว
กรรมฐานนี้ แสดงให้เห็นสภาพของการรุดงค์อย่างแท้
จริง และการต่อสู้เพื่อความบริสุทธิ์ผุดผ่อง ของการ
ครองชีพในเพศบรรพชิต อย่างเด็ดเดี่ยวกล้าหาญโดย
ลำพังตนเอง เป็นชีวิตตัวอย่างของผู้ปฏิบัติ ที่มีสัจจะ
มีความเพียร มีความทรหดอดทน ต่อสู้มารภายนอก
และภายใน บุคคลเช่นนี้หาได้ยาก ควรแก่การที่สาธุ
ชนผู้มุ่งการปฏิบัติ จะถือเป็นเยี่ยงอย่างสืบไป

ถึงรายละเอียดเรียนมาในสมุดเล่มนี้

อาตมาภาพเป็นบุตรคนสุดท้อง ของบิดามารดา
เมื่ออายุได้ 6 ขวบพอดี วันนั้นเป็นเดือน 3 ขึ้น 3 ค่ำ
มารดาก็นำพาไปทำบุญวันเกิด แห่งอาตมาภาพที่วัด
ผอญหนาวจัก มองเห็นท่านพระครูปานห่มจีวรผืน
ใหญ่เข้าใจว่าจะอุ้ม ก็ร้องเรียกให้มารดาขอให้ มารดา
บอกว่ายังไม่บวชเอามาห่มไม่ได้กลัวบาป อาตมาภาพ
มองขึ้นไปข้างบน เห็นพระพุทธรูปที่พิมพ์ใส่แผ่นกระ
ดาษเรียงลำดับ 12 องค์ ซึ่งพระท่านติดไว้บนหัวนอน
ถามมารดาว่านั่นอะไร มารดาบอกว่ารูปพระเจ้า ทั้งนี้
ก่อนนั้นอาตมาภาพก็นึกรักใคร่ เลื่อมใสในพระพุทธรูป
นั้น บอกมารดาขอให้ มารดาไม่ขอ ก็ร้องให้ขึ้นใน
ทันใดไม่หยุด ตกลงสมภารวัดได้เอามาให้แล้วนำไป
ไว้ที่บ้าน วันหลังถามมารดาว่า แม่เวลานี้พระเจ้าอยู่
ไหน แม่บอกว่าพระเจ้าไปนิพพานแล้ว จึงขอให้แม่
นำพาไปนิพพานที่พระเจ้าอยู่ แม่บอกว่าไปไม่ได้นิพ
พานอยู่เมืองฟ้า

ต่อมาวันหลัง เห็นพระเดินเที่ยวบิณฑบาตตาม
ลำดับกันมามาก ๆ องค์ คล้ายกับรูปที่ติดอยู่บนหัว

นอน นึกว่าเป็นพระเจ้าจึงร้องบอกมารคาว่า แม่นั้น
พระเจ้ามาหน้าบ้านเรา มารคาไพล่ออกมาดู เห็นพระ
ไปเที่ยวบิณฑบาต มารคาจึงร้องนิมนต์พระว่า **นิมนต์**
ก่อนกะ พระก็ขึ้นเป็นแถวแนวลำดับกันอยู่ ก็นึก
เลื่อมใสมาก ครั้นมารคากลับมาจากใสบาค จึงถามแม่
ว่า พระมาจากไหน มารคาบอกว่าพระมาจากวัด ตาม
อีกว่าพระมาจากไหนไปอยู่วัด มารคาบอกว่าไปจาก
บ้านไปบวชอยู่วัด เมื่อทราบว่พระไปจากบ้านไปบวช
อยู่วัด ต่อมาอาคมาภาพก็ขอให้มารคานำพาไปบวช
มารคาบอกว่ายังเล็กยังบวชไม่ได้ ก็อ้อนวอนขอให้
มารคานำพาไปฝากไว้วัด มารคาก็ห้ามเป็นครั้งที่ ๒ ว่า
ยังเล็กเกินไปก็ขอไปไม่หยุด ต่อมามารคาไม่พูดด้วยก็
ร้องให้แต่เข้าจนเที่ยง จนไม่กินข้าว เพราะเสียใจกลัว
มารคาจะไม่ไปฝากที่วัด ครกกลงมารคาก็นำพาไปวัด
เผด็จก่อดสมภารว่า อ้ายหนูร้องให้อยากมาอยู่วัดไม่รู้จะ
ทำอะไร สมภารก็เรียกไปถาม อาคมาภาพตอบว่า
อยากบวช ท่านจึงถามอีกว่า อยู่กับเราไปก่อนไหม
ใหญ่จึงบวช จึงตอบท่านว่าอยู่ มารคาก็มอบให้อยู่กับ
พระแ่วันนั้นเป็นต้นมา อยู่กับพระไป ๒ เดือน บิคา

มาจากขายกระบือไม่เห็นก็ถามหา มารดาบอกว่าแก่ไป
อยู่วัด บิดาก็ออกไปเที่ยววัด ถามว่าเกอยากเข้าไป
นอนบ้านใหม่ จึงบอกกับพ่อว่าไม่ยอมไป พ่อก็มอบ
ให้พระเป็นครั้งที่ 2 ครั้นจนเข้าพรรษาอาจารย์พาไป
จำพรรษาที่วัดป่า อำเภอยโสธร ไกลจากบ้านเดิม
ประมาณ 3 พันเส้น คนเดิน 3 วันจึงจะถึง ขณะ
ที่เกยขึ้นไปถามทางอาจารย์บอกว่าอีก 3 ปีจึงบวช ไปอยู่
ในเมืองเรียนหนังสือกับเขาก่อน แต่นั่นก็หนักใจมาก
เพราะอาจารย์กำหนดการจะบวชให้ ในระหว่าง 3 ปี
แต่ยังไม่รู้ว่าอะไรเป็นปีเป็นเดือน ที่นั้เข้ามาก็ถามอา
จารย์ทุกวันว่าถึง 3 ปีหรือยัง อาจารย์ก็หัวเราะทุกวัน
นานเข้าท่านรำคาญท่านบอกว่า ถ้าถึง 3 ปีจะบอกให้
คอกนี้จะและจะบวชให้พร้อม ก่อนนี้ไปอย่าถามอีกนะ
จงเรียนหนังสือเข้าให้มาก ๆ จึงบวช ก่อนนี้อาตมา
ภาพักตั้งใจเรียนหนังสือในสำนักอาจารย์ต่อไป จนอายุ
ได้แปดขวบพอดี ตรงกับเดือน 3 ขึ้น 3 ค่ำ กลางคืน
ฝันเห็นพระเจ้าพร้อมทั้งรัศมีสว่างไสว ที่นอนนั้นมา
รู้สึกดีดังมาก จึงกราบพระสวคมนต์แล้วก็ปรารถนา
เป็นพระเจ้าอีกองค์หนึ่ง ก่อนนั้นไปทุก ๆ วันก็ตั้งใจ

เก็บดอกไม้มาบูชา แล้วปรารภนาเป็นพระเจ้า

จนอายุ 9 ขวบ อาจารย์ก็บวชให้เป็นสามเณร
พอบวชแล้วก็เรียนหนังสืออยู่กับอาจารย์ต่อไปอีก เป็น
เวลา 6 ปี พอก็อายุครบ 14 ขวบเต็ม 15 ปีอย่าง เผิดญ
พระภิกษุหนุ่มรูปหนึ่งชักชวนไปทำปาณาติบาต ฆ่าแย้
1 ตัว พอกลับมาถึงวัด กำลังสวดมนต์ให้พระแล้ว
ต่อไปประมาณ 4 ทุ่มก็จำวัด แล้วนิมิตฝันเห็นพระ
พุทธเจ้าพร้อมด้วยภิกษุสงฆ์ 23 องค์ นั่งประชุมอยู่ร่วม
ไม้หัวขมพู และท่านแสดงธรรมว่า **จะเป็นสมณะ**
เพราะศีระะโล้นก็ห้ามได้ **จะเป็นสมณะ**
เพราะไม่มีภรรยา ก็ห้ามได้ **จะเป็นสมณะ**
เพราะเรียนรู่มากก็ห้ามได้ ผู้เที่ยวไปไม่มี
อาลัยในชีวิต และถึงพร้อมด้วยความเป็น
อยู่และทำอาศัยเช่นนี้จึงได้นามว่าสมณะ ขณะ
ที่ฝันนั้นปรากฏว่าแดดร้อนจัด อาตมาภาพก็เข้าไปอา
ศัยอยู่ในร่มนั้นเย็นดี แล้วท่านก็เอาน้ำให้ฉัน น้ำนั้น
เมื่อฉันเข้าไปแทบมองคล้ายกลืนสุรา และแทบจุก
มากเลยตื่นขึ้น ขณะนั้นเป็นเวลา 7 ทุ่ม เจ็บสวด
และเคียนหงายแจ้งสว่าง มองไปเห็นบรรพชิตทั้งพระ

และสามแถว นอนเคลื่อนกรนอนอยู่พักข้างกุฏิ เพราะ
ฤดูนั้นเป็นฤดูร้อน เป็นเดือน 8 แรม 3 ค่ำ ตอนนั้น
อาตมาพาจึงลงจากพนักกุฏิเล็ก ไปนั่งอยู่ร่มมะม่วง
หวลนึกถึงความฝันที่ปรากฏทั้ง 4 ข้อแล้ว นึกถึงมรร
ยาทความเป็นอยู่ของพระสาวกและพระศาสดา คงไม่
ตกลงนอนเคลื่อนกันเช่นนี้ พอนึกถึงแล้วก็ตกลงใจว่า
เราจะต้องหลีกออกไปบำเพ็ญความสงบ และมรรยา
ทั้งที่ปรากฏฝันเห็นนี้ให้จงได้ นึกแล้วนึกเล่าจนนอน
ไม่หลับอีกในคืนนั้น

พอรุ่งเช้าขึ้นมาฉันแล้ว ก็ลาพระอาจารย์ ท่าน
ก็ไม่อนุญาต บอกพระอาจารย์ว่า ผมตกลงแล้วแต่คืน
นี้ ผมเห็นจะไม่อยู่ ว่าแล้วก็ขอมาโทษต่ออาจารย์
วางขันคอกไม้ไว้ซึ่งหน้าท่านแล้วก็หลีกไป วันแรก
เดือน 4 แรม 4 ค่ำ ไปพักป่าช้าบ้านหนองแสง ตอน
กำลังนึกกลัวผี ได้พิจารณาว่าอะไรเป็นผี ได้ความว่า
ใจเป็นผี เพราะร่างกระดูกเขาเผาและผั่งเสียหมดแล้ว
ตกลงว่าไม่จริง วัว ควาย หมู ไก่ ก็มีใจทั้งนั้น ทำ
ไม่นอนกินเนื้อมันได้ เช่นวัวควายยิ่งตัวใหญ่ไม่กลัวผี
มันหลอกหรือ ทำไมกินเนื้อมันได้ ขนเอาเนื้อเอากะ

คุณมันไปเก็บไว้ที่บ้าน ทั้งกินเสียด้วย จนกระทั่งปู
ปลาก็มีใจทงนั้น หากว่าใจสัตว์ที่ตายแล้ว เป็นที่ฝัง
ไว้แล้วนั้น เป็นผีหลอกคน ถ้าผีอยู่กับซากศพเช่นนั้น
คนที่ฝังซากวัวซากควายลงที่ท้องของตน ก็จะไม่เป็น
อันอยู่อันนอน เพราะผีมันจะหลอก เปเล่ทงนั้นไม่
ปรากฏเลย ว่าคำมาคนนั้นคนนั้นถูกผีวัวผีควายหลอก
หรือผีหมูผีไก่ก็เปเล่ทงนั้น ทกลงว่ามนุษย์นั้นหลอกกัน
ทงนั้น สิ่งใดกินเนื้อมันเห็นว่ามีผี สิ่งใดไม่ได้กิน
เนื้อเขาบอกว่ากลัวผีหลอกมัน ทั้งมนุษย์ที่ตายแล้ว
ฝังป่าช้าเช่นนี้ยิ่งแล้ว แท้งยังไม่ตายใจ ของมันทงไม่
อยากตาย ทงไม่อยากมาอยู่แล้ว เพราะมันกลัวป่าช้า
ตายแล้วที่ไหนมันจะมา ถ้าใจของคนยังมีติดอยู่ที่กาย
ทำไมมันจะตาย ใจคนหนีแล้วแต่อยู่เรือนขณะมันตาย
ที่แรกนั้นมิใช่หรือมันจึงตาย เมื่อพิจารณาเช่นนี้ แท้
วันนั้นมาขึ้นชื่อว่าป่าช้าอยู่ได้ทุกแห่งไป ไม่ต้องกลัวผี
อีก เดินเที่ยวพักไปตามป่าช้าบ้านอื่น ๆ ท่อไปได้ 7
กินถึงฝั่งแม่โขง ซึ่งเป็นแดนของฝรั่งเศส เป็นเวลา
5 โมงเศษ ข้ามเรือกับแถวคนหนึ่ง พอข้ามไปถึงฝั่ง
นั้น บ้านเล็กทงอยู่ริมฝั่งแม่น้ำโขงยังไม่มียัด ทั้งอยู่

ใกล้ริมภูเขา ชื่อบ้านแก้งกะอาก พอไปถึงบ้านนั้นมืด
พอดี ผู้ใหญ่บ้านของเขานิมนต์ให้ขึ้นพักจำวัดที่เรือน
เพราะกลัวช้างป่า เขามอบว่ามันเข้ามารบกวนบ้านนั้น
ทุกวัน เมื่อได้ยินเขาเล่าเช่นนั้น อาตมาภาพก็ขึ้นพัก
พิจารณาอยู่ครู่หนึ่ง ได้ความว่าบัดนี้เราเป็นบุตรของ
พระศาสดา เราจะเชื่อความเป็นพ่อของเรา ในข้อที่ว่า
อย่าละอำนาจแห่งความกลัว หรือเราจะเชื่อความ
หลงที่เราเคย ซึ่งเป็นอกติข้อที่ 4 กลัวมาแต่บุเรชาติ
ตกลงในใจว่า หากความกลัวอันมีประจำใจมาแล้วแต่
วันเกิดทุกตัวสัตว์ จะนำพาคนได้ก็เพราะความกลัว
แล้ว มนุษย์สัตว์ทั้งโลกนี้จะวิเศษกันไปหมดแล้ว ตก
ลงหัวใจสัตว์ทั้งโลกนี้มีความกลัว และประจำต้นคาน
อยู่ทุกตัวสัตว์ไป ตัวเราเองก็มัดแต่กลัวอยู่เช่นนี้ ตก
ลงหัวใจเราก็คงกลัวสัตว์เท่านั้น นึกแล้วก็ตั้งใจออก
ทนต่อความกลัวเดินผ่านบ้านนั้นไป คนในบ้านทักท้วง
ว่าพระกรรมฐานท่านไม่พักเรือนนอน แต่ขณะนั้นก็มี
ความกลัวอยู่อย่างระส่ำระสาย แต่นึกถึงความออกทนคือ
ขันติบารมี ก็เป็นธรรมอันจะพึงบำเพ็ญส่วนหนึ่ง ตก
ลงเวลานั้นจำเป็นจำไป ก็คือออกทนต่อความกลัวต่อ

หาร ทกลงเวลานั้นซ่อนตัวอยู่ในพุ่มหญ้าใต้ทางช้าง

อีกไม่ช้าหมู่ของช้างเดินตามกันมาอีก ๒๑ ตัว มา
ทันช้างตัวที่กินหญ้าอยู่ก่อนนั้น ต่างตัวก็มายืนห้อม
ล้อมกันตะเกียน คึงเครือหวายลงมากินเป็นอาหาร
ฝ่ายว่าอาตมาภาพทั้งนี้รู้สึกว่แค้นใจอยู่ คือแน่นหน้า
อกหายใจไม่ออก เพราะความกลัวอยู่สักครู่หนึ่ง นึก
ขึ้นได้ว่ามาคราวนี้เพื่อบำเพ็ญกิจของพระศาสนา ฉะนั้น
ขออันตรายทั้งหลายจงพินาศนิบหายไปด้วยอำนาจคุณ
พระรัตนตรัย พอรธิษฐานเสร็จแล้ว ก็เกิดคันตามลำ
คอ และแสบจมูกขึ้นมาทนไม่ได้ ก็ไอและกระแอม
ขึ้นด้วยเสียงอันดัง ฝ่ายว่าช้างทั้งหลายเหล่านั้น ตื่น
เสียงไอก็พากันวิ่งแตกตื่นหนีไปในขณะนั้น ก็พอดี
สว่างออกมามองดูหาบาตรและห่อผ้า เห็นไปอยู่ในแหว
ซึ่งช้างมันเหยียงลงไป ก็ค่อย ๆ กลานลงไปทีแหว เอา
บาตรและผ้าขึ้นมาได้ แล้วก็ครองผ้าและบาตร เข้า
ไปบิณฑบาตในบ้านนั้น นายตีผู้ใหญ่บ้านถามว่า คุณ
พักที่ไหน ช้างไม่รบกวนคุณหรือ ฝ่ายว่าอาตมาภาพ
ก็ทำคุ้งหนึ่งอยู่ ไม่พูดและไม่ตอบว่าอะไร แกก็แปลก
ใจบ่นว่า พระณระอะไรถามไม่พูด แกก็ตอบออกไป

คนที่อยู่เห็นรอยช้างมันขยักกลดและมั่งแตกสลาย แกจึงถามอีกเป็นครั้งที่สองว่า เวลาช้างมันมาทำลายของได้เท่าไรอยู่ที่ไหน ช้างจึงไม่ทำลายตัวของไ้เท่าด้วย ฝ่ายว่าอาตมาภาพก็นั่งฉันทัวไปเรื่อยไป มีไ้ทุกคนและตอบแก่โยมคนนั้นคำใดคำหนึ่งเลย พอฉันเสร็จแล้วก็สะพายบาตไ้ชายเขาไปประมาณสัก 80 เส้น พบบึงน้ำมีบัวหลวงบัวทองจอกแห่นต่าง ๆ มีร่มไม้สดชื่นหลายตามริมบึง แต่บึงนั้นมีฝั่งชันและสูง มีท่าลง 5 แห่งเป็นที่อาศัยแห่งสัตว์ทั้งหลาย เป็นถ้ำน้ำ เสือ ช้าง หมิ่ลิง กระตัง สัตว์ทั้งหลายเหล่านี้ในบึงนั้นย่อมอาศัยกินน้ำในบึงนั้น ฝ่ายว่าอาตมาภาพไปถึงก็เข้าพิจารณาว่าที่นี้มีน้ำใสดี และป่าไม้ก็สดชื่น ควรแล้วอันเราผู้ต้องการความสงบ จะต้องพักบำเพ็ญอยู่ที่นี้ แล้วก็หลีกไปอาศัยอยู่ร่มไม้ไ้ที่จับอยู่ชายเขา ห่างจากบึงประมาณ 10 เส้น พอตะวันกำลังประมาณ 5 โมงเย็น เผอิญเสียงเสื่อร้อง เสือข่าวฮือ ๆ ข่าวฮือ ๆ ร้องจากหลังเขา มากินน้ำในบึงนั้น เสียงเสื่อร้องก้องก้องมาในทิศทั้งสี่ ฝ่ายว่าอาตมาภาพได้ยินเข้าก็ตกใจ พิจารณาไปว่า บัดนี้เราน่าชีวิตมาสู่อันตราย กว้างหวังเพื่อบำเพ็ญ

บารมี เมื่อตกลงใจเช่นนี้ เกิดชนพองสยองเกล้าย่าง
พิศวงใจ คือปรากฏว่าชนทั้งตัวยาวออกมาข้างละแขน
ทั้งขึ้นทั้งลง เสียงเสียดร้องโกล้งเข้ามาทั้ง 6 ตัว มา
กั่วละทิต ขณะนั้นเกิดแน่นใจล่าคอแข็ง น้ำตาทั้งสอง
ข้างไหลหยดหยาดออกมา หยิบจีวาในบาทมาห่อคลุม
ปิดทั้งตัว ทั้งศีรษะ นั้งขัดสมาธิแล้วนึกอะไรไม่ออก
อยู่ประมาณ 5 หุ่่ม ยังมีสติไม่ใหญ่ไม่เล็กขนาดกลางๆ
ลงมาจากต้นไทร มาร้องโวกเวียนอ้อม 3 รอบ แล้ว
เข้านอนข้างที่บนตักเอาศีรษะหนุนเข้าขวา ร้องเสียง
โวกๆ ทั้งนั้นอยู่เรื่อยไป จนกว่าประมาณ 6 หุ่่ม จึง
นึกได้ว่า จะเป็นนี้กระมังโบราณท่านว่า ผีสม่อยกิน
ไส้พุงคนนอนค้างเขากลางคืน พอนึกได้เช่นนั้นแล้ว
อาการแน่นหน้าอกก็ค่อยทุเลาลง พอให้นึกอะไรต่อ
อะไรได้ จึงได้ตั้งสัจจะอธิษฐานว่า สาธุ สาธุ สาธุ
ข้าแต่เทพยดาทั้งหลาย พร้อมด้วยคุณพระรัตนตรัย
หากว่าข้าพเจ้ายังมีกรรมเวร กับสัตว์ตัวหนึ่งตัวใดแล้ว
ขอสัตว์เหล่านั้นมาล้างผลาญทำลายในชีวิตแห่งข้าพเจ้า
ให้เป็นไปตามยถากรรมนั้นๆ หากว่าข้าพเจ้ามิได้มี
กรรมเวรกับสัตว์ตัวหนึ่งตัวใดแล้ว ส่วนปฏิบัติทานการ

บำเพ็ญบารมีของข้าพเจ้า จงเป็นไปอย่าได้ขัดข้องต่อ
อันตรายทั้งหลายอันจะพึงมีในเบื้องหน้า พออธิษฐาน
เสร็จลง ถึงวันนั้นก็กระโดดลอยไปขึ้นบนต้นไม้ไทรทันที
ก็นึกขึ้นได้ว่า เราคงจะไม่มีเวรเลย พอสำเร็จอธิษฐาน
ถึงก็ออกหนีทันที ก็นึกดีใจขึ้นมาได้ บริกรรมกำหนด
นึก พุทโธ ๑ ตามหายใจเข้าหายใจออกอยู่เรื่อยไป
พอจวนสว่างเสียงก็ร้องฮ้าวฮือ ๑ ขึ้น ก็แน่นหน้าอก
ขึ้นอีก น้ำตาทั้งสองข้างไหลหยดหยาดซึมซาบออกมา
ไม่ช้าช้าฟังร้องเสียงกึ่งเอ็ก ๑ เอ็กขึ้นอีก ขณะนั้นใจ
สะทุ้งขึ้นมาแค้นค้างอยู่ต้นคอ หูตึงอ้ออยู่กรุหนึ่ง
ปรากฏลิ้นแข็ง ฟันออกมาที่ริมปากแล้วก็หุบ แล้ว
ไม่รู้อะไร ในระหว่างนั้นคล้าย ๆ กับว่านอนหลับไม่
ฝัน ก่อนจะรู้สึกตัวคล้ายกับนอนฝันแต่ยังไม่อยู่ ปรากฏ
ว่ายังมีหญิงสาวหนุ่มคู่หนึ่งถือดอกบัวมาอันหนึ่ง มา
ถวายแล้วบอกว่า ท่านจงทนไปเถิด ท่านจะเป็น
ผู้หมดเวรในชาตินี้ ตั้งนี้แล้วก็รู้สึกขึ้นในทันที

พอตื่นสว่างก็ไปเที่ยวบิณฑบาตบ้านนั้นอีก พอ
ไปถึงบ้านนายตีผู้ใหญ่นั่น - บอกแก่ชาวบ้านนั้นว่า
ท่านเองก็ทำมาบิณฑบาต ใครมีศรัทธาก็จงใส่บาต

ให้ไปเกิด ใครไม่มีศรัทธาก็แล้วไป ส่วนตัวเราเข้าใจ
ว่าจะเป็นคนบ้ากระมัง ตามไม่พุด มิฉะนั้นก็จะเป็น
คนพิกุลมาจากเหง่โตแห่งหนึ่งเป็นแน่ วันนั้นมีคนใส่
บาตให้ 2 คน ได้ข้าวประมาณเท่า 2 ฟองไข่เบีตแล้ว
ก็กลับไปฉัน พอฉันเสร็จตอนกลางวันก็นั่งสมาธิ และ
เดินจงกรมไปตามเคย ครั้นค่ำลงตอนเย็นเสื่อมันร้อง
เสียงดังฮ้าวฮือ ๆ ทุกวัน ๆ พอได้ยินเสื่อร้องขึ้นก็เกิด
แน่นหน้าอก น้ำตาไหลซึมซาบออกมา ตั้งนั้นทุกวัน
ไป ตอนกลางคืนนอนไม่หลับเลยสักนิค น้อย่างไรก็
อยู่อย่างนั้น หากจะต้งตัวหรือเดินไปมาในเวลากลาง
คืน ก็นึกว่าเสื่อหรืออะไรมันจะมองเห็น ก็เอาจีวรห่ม
คลุมศีรษะแล้วก็นั่งนิ่งอยู่ เพื่อว่าจะให้สัตว์ที่มา มอง
เห็นว่า เป็นตอไม้ไป มันจึงจะไม่ทำอันตรายแก่เรา ทำ
อย่างนั้นอยู่ในที่นั้น 3 วัน ส่วนเวลากลางวันก็เดินจง
กรมบ้าง นั่งบ้างนอนบ้างตามธรรมดา ส่วนกลางคืน
นั่งทำพิธีเป็นตอไม้ไปเลย

อยู่ต่อมาถึงวันค่ำรบ 4 คติปรารภอันจะกลับบ้าน
และสำนักวัดเดิม ไม่ช้าในขณะคติกะกลับคืนสู่สำนัก
วัดเดิมนั้น ยังมีตะขาบใหญ่ตัวหนึ่งวิ่งออกมาจากกรุหิน

มาตรงเฉพาะหน้าก็กั๊กตะคอกกินไส้ของตน จนเกือบจะ
ขาดเป็นท่อนแล้วก็ตายไป ก็นั่งพิจารณาอาการของสัตว์
นั้น อยู่ไม่ช้ายังมีเท่าใหญ่อัวหนึ่ง คาบผลมะสน์ลูก
โต ๆ เข้ามาวางจรดกับเข่า หยดย่อยู่อกรูหนึ่งแล้วก็หลีก
ไป อาตมาภาพก็นั่งพิจารณาอาการของสัตว์ทั้งสองที่
ปรากฏขณะนั้น ได้ความว่า หากเราเพียรทำลายความ
กลัวของเราได้แล้ว เราก็จะมีผลดังเท่าตัวเ้ง ๆ ทำไม
มันยังเอาผลไม้มาให้เรากินได้ ถึงความกลัวนี้ไม่หาย
เราก็จะอดทนต่อความกลัวอยู่ต่อไป ต่างก็ได้บำเพ็ญ
ขันติบารมี ก็ว่าจะกลัวเพียงใด ก็อดทนอยู่นั่นเอง
ทนต่อความกลัวอยู่ที่นั่นได้ ตอนค่ำมาพอเสีอีร้อง 2
เสียงดังข้าวฮือ ๆ ก็แน่นหน้าอกหน้าตาไหลออกมา อยู่
เช่นนั้นได้ 10 วัน ในวันค่ำรบ 10 ตอนเย็นเสีอีร้องที่
บนเขาก็แน่นหน้าอกเข่าอีก จึงนึกขึ้นมาว่าเราทนต่อ
ความกลัวมาเป็นเวลา 10 วันแล้ว ก็ไม่หายสักที่เป็น
ทุกข์อยู่ดังนั้นรำไป หากจะกลับบ้านก็กลัวเพื่อนบรรพ
ชิต พร้อมทั้งอาจารย์จะดูถูกเราว่า ไปไม่กี่วันก็กลับ
มาแล้ว ไม่เห็นเป็นอะไรไปได้ที่ไหน เราจะอายุขาย
หน้าว่ากาญจนา ทกลงว่าเราตั้งใจไปหาความดี ข้าจะเอา

ความโง่ของตนคืนไปสู่สำนัก ให้คนอื่นเขาถูกลงปฏิ
ปทาทางศาสนา ทั้งเราก็จะเป็นทุกข์ต่อไปเพราะจะว่า
คาณูหู เขาจะเย้ยเล่นว่าเราเป็นกรรมฐานก่อน ทกลง
ถึงจะอยู่ที่นั่นก็เป็นทุกข์ จะกลับคืนสู่สำนักวัดก็เป็นทุกข์
กลัวเขาจะไม่เชื่อถือข้อประพจน์ของเราต่อไปอีก คือ
เป็นคนไม่จริงกลับกลอก แหมงว่าเราไปให้เสียกต
ภายในวันนี้เสียดีกว่า จะทนทุกข์อยู่ดังนี้หลายวันอีก
ถ้าเรายังไม่ตายอยู่ต่อไปอีก พรุ่งนี้หรือมะรืนนี้ก็จะเป็น
ทุกข์เพราะความกลัวเช่นนั้นต่อไป หากว่าเสียกตให้เรา
ตายเสียแล้วในวันนี้ ก็ใครเล่าจะกลัวเป็นทุกข์อยู่ที่นี่
อีก ทกลงว่าเขาเกิดเป็นทุกข์เพราะเสียกต ไม่ก็ชั่วโม่ง
แล้วก็ตายไป ดีกว่าจะทนทุกข์อยู่เช่นนั้นต่อไปหลายวัน
ทกลงแล้วก็เตรียมครองผ้าให้เรียบร้อย เป็นปริมณฑล
แล้วตรงไปยังท่าน้ำที่บึง ที่เสือเคยลงกินน้ำทุกวัน พอ
ลงไปถึงริมน้ำแล้ว ก็นั่งขัดสมาธิพิจารณาว่าเมื่อมันมา
กินเรา มันก็ถึงกตที่ต้นคอของเรา นี่ ประเดี๋ยว ๆ ก็
ตายเท่านั้นไม่ต้องลำบากอีกหลายวัน คิดแล้วทั้งปณิ
ธานปรารถนาว่า หากข้าพเจ้าตายในวันนี้ ด้วยอำนาจ
แห่งคุณานุธรรมทั้งหลาย มีผลแห่งการรักษาศีลเป็น

ทัน จงกลบันทาลยังข้าพเจ้าให้ได้ถึงสุคติ มีสววรรค์
เป็นเบื้องหน้า อริฐานเสวริกก็นั่งอยู่ ไม่ช้าเสือก็มาถึง
นั่งหลับตาอยู่ไฉนเสียงก็กือออ ๆ เข้าก็ลืมหูลืมตาขึ้น เห็น
เสือตัวใหญ่สี่มุม มองดูเท้าหน้าทั้งสองของเสือใหญ่
เท่าต้นคอของเรา นึกแล้วก็แน่นหน้าอกขึ้นทันที น้ำ
ตาก็อหยกหยาดลงในขณะนั้น แล้วตะครุบลงหมอบอยู่
คอยให้เสือเข้ามาใกล้ ไม่ช้าเสือคราวขึ้นเสียงดังกือออ ๆ
แล้วก็กวักฝุ่นดินมาใส่ศีรษะ 3 ที แล้วเสือก็กระโดด
ขึ้นบนผืนบึง แล้วร้องเสียงดังอ้าวฮือ ๆ ไกลออกไป
จึงเงยขึ้น นึกได้ว่าเสือมันไม่กินเรา เพราะอันตรายยังไม่มาถึง
นึกแล้วก็ขึ้นผืนบึงเดินตามหลังเสือขึ้นมาห่าง
กันประมาณ 10 วา พอเสือมองเห็นก็ทำท่าตะครุบ ก็
เดินเข้าไปหาเสือ ยังอีกประมาณ 2 ก้าวขา เสือก็กะ
โดดแล้วจึงไปตามชายเขา ส่วนว่าอาตมาภาพครั้งนี้ก็
เดินกลับไปยังที่พักร่มไทร ขณะนั้นกำลังเดินไปพลาง
พิจารณาว่า ขึ้นชื่อว่ามนุษย์คือสัตว์วิเศษ แปลว่าพวก
ใจสูง สูงพร้อมด้วยบุญญาภิสังขาร จึงได้เกิดมาเป็น
มนุษย์ ตกลงว่าไคร่ทั้งหมดยกในโลกนี้จะอยู่ได้ทนเพราะ
ความกลัวตายก็หาไม่ได้ หรือว่านิกอยากตายก็ตายลงทันที

ที่หาไม่ได้ ข้อนี้ความเป็นอยู่ของมนุษย์คงอยู่ได้หรือ
ตายลงก็ได้ ต้องเป็นไปตามยถากรรมของสัตว์ตามให้ผล
เท่านั้น พิจารณาเช่นนั้นแล้วก็ถึงร่มไทร นั่งลงที่ก้อน
หินที่เคยพักแล้ว ก็พิจารณาต่อไปว่า เช่นเราเวลานี้
ก็อยากตาย ทั้งไปให้เสียกตังสินเสียด้วย ข้อนี้กรรม
ยังรักษาอยู่ ยังไม่ให้เกิดในความตายมาถึง จึงไม่ตาย
เช่นคนอื่นเล่าที่เขาตายแล้ว ก่อนเรายังอยู่ในบ้านเรือน
เสียด้วย มีพี่น้องญาติวงศ์รักษาไม่ยอมให้เขาตาย คน
ที่ตายไปนั้นเขาก็ตาย แล้วก็ไม่ได้เห็นว่าใครทำให้เขา
ตาย ทำไมเขาตายไปแล้ว ข้อนี้ความเป็นอยู่ได้ หรือ
ความตายไป เหล่านี้มีได้อยู่ในความปกครองต้องการ
ของใครเสียแล้ว ความเป็นอยู่หรือความตาย ไปเป็น
เรื่องของกรรมจะให้ผลเป็นส่วนพิเศษ นอกจากความ
ปกครองของใจต่างหาก มิใช่ว่าใจนี้ปกครองชีวิตได้
โดยเด็ดขาด เช่นใจยังไม่อยากตายเลย พอเจ็บปวดที่
ไหน ใจก็ต้องนึกหายามาใส่ ผลที่สุดก็ตาย เช่นใจ
ของเราเวลานี้ก็อยากตายก็ไม่ได้เห็นมันตาย ข้อนี้อย่า
เลยเจ้าใจเอ๋ย ชีวิตความเป็นอยู่นี้หรือ จะตายลงเมื่อ
ไรก็ได้ มิได้มีกรรมสิทธิ์ในเจ้าเสียแล้ว มิฉะนั้นควร

แล้วหรือที่เราจะมานึกกลัวตาย หรืออยากตายให้เป็น
ทุกซ์เปล่า ๆ มิใช่เรื่องเข้าการ ความเป็นอยู่หรือความ
ตายไม่มีตัวกรรมเป็นเจ้าของ เข้าทำหน้าที่นั้นเป็นส่วน
พิเศษ เขาจะไปทวงหนี้ช่วยเขาทำให้ดีขึ้นกว่านี้ก็
เปล่า หรือนึกจะทำลายของเขาจนนำไปยอมให้เสียกิน
เสียก็ไม่กักเพราะเจ้าของรักษาอยู่ เมื่อพิจารณาตกลง
เช่นนี้แล้วก็รู้สึกหายกลัว แล้วก็คำมีดเข้าประมาณ 1
ท่มรู้สึกง่วงนอนมาก ก็นอนทับลงที่ลานหินนั้น เงย
หน้าขึ้นมองดูดาวสกลใสสว่างดี ก็นึกสบายใจขึ้นประการ
เดียวเท่านั้น ชั่วครู่เสียก็ตรงขึ้นใกล้ ๆ เสียงอ้าวฮือ ๆ
ใจก็นึกขึ้นทันที ว่าบัดนี้ข้าพเจ้ารู้ดีแล้ว ชีวิตนี้มีได้มี
กรรมสิทธิ์ในข้าพเจ้า ใจจึงนึกส่งเจ้าของชีวิต คือเจ้า
กรรม ว่าเจ้ากรรมเอ๋ยผู้เป็นเจ้าของชีวิต บัดนี้เสียมา
ใกล้เข้าแล้ว เห็นสมควรเช่นไร เจ้าก็จงจัดการไปตาม
เรื่องนั้นแหละหนอ นึกแล้วก็นอนหลับต่อไป ขณะ
หลับอยู่นั้น ผันว่าข้างเผือกมาจับยกเอาทั้งตัวขึ้นนั่งบน
ศิระะ แล้วก็เดินขึ้นหลังเขาไปพักอยู่ร่มไม้ใหญ่ เย็น
เจียบ

ไม่ช้าก็ตื่น พอตื่นขึ้นก็นึกพยากรณ์คำฝันของ

กันว่า ผันเช่นนี้ปฏิบัติของเราจะเจริญยิ่ง ๆ ต่อไป
จึงพึงพิจารณาต่อไปว่า แต่ก่อนเรามีความกลัวว่า บัดนี้
กันสนั่นคานจนนี่อะไรไม่ออก บัดนี้ความกลัวอันนั้นก็
ถึงความพ่ายแพ้ไปแล้ว บัดนี้เราควรจะทำเพื่ธรรม
บทไหนหนอ พิจารณาไปมาก ๆ ระลึกขึ้นได้ว่า สติ
ปัฏฐานทั้ง 4 นี้ ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงรับรองว่า เป็น
ธรรมอันบุคคลมาเจริญให้มากแล้ว จะได้บรรลุธรรม
พิศมัยภายใน 7 ปีบ้าง 7 เดือนบ้าง 7 วันบ้าง ก่อนนั้น
อาตมาภาพก็นั่งสมาธิ พิจารณาต่อไปว่า กายก็สัก
เพียงว่าแต่กาย ไม่ใช่สัตว์บุคคลตัวตนเรา
เขาเรียกกายานุปัสสนา และเวทนาทุกข์สุข
ก็ไม่ใช่ของเรา เรียกเวทนานุปัสสนา และ
จิตก็ไม่ใช่เรา เรียกธรรมารมณํ ทักขิณญาณ
กับจิตก็ไม่ใช่เรา เรียกธรรมานุปัสสนา เมื่อ
พิจารณาเสร็จลงก็เกิดความสนใจขึ้นมาก ว่าเราปฏิบัติ
เพื่อจะละกายอันเป็นมนุษย์ ที่เจืออยู่ด้วยความทุกข์
เพื่อจะได้ความสุขเวทนา อันเกิดแก่ทิพย์สมบัติสุขนั้น
ก็มีใช่เราและของเราเสียแล้ว หรือจิตผู้จะเสวยความสุข
ก็ไม่ใช่เราและไม่เป็นของเรา เมื่อไม่ใช่เราและไม่เป็น

ของเราเสียแล้ว เมื่อเป็นเช่นนี้ปฏิบัติที่บำเพ็ญอยู่ด้วย
ความลำบากถึงเพียงนี้ เราจะเมื่อไรหนอเป็นคุณสมบัติ
อันจะพึงได้พึงถึง เพราะว่า กายก็ดี เวทนาก็ดี
จิตก็ดี ธรรมก็ดี พระเจ้าท่านตรัสไว้ว่า ไม่
ใช่เรา และไม่เป็นของเราเสียแล้ว ตัวเวทนา
คือความเสวยทุกข์ เสวยสุข และอุเบกขาเวทนา ความ
เสวยในเวทนาทั้ง ๓ นี้ไม่ใช่เรา ไม่ใช่ของเราเสียแล้ว
ผลจะพึงได้อันเกิดแต่การรักษาศีล และเมตตาภาวนา
จะพึงมีที่ไหนดนอ พิจารณาไม่ตกลงก็เกิดความสนใจ
มากขึ้น พอจิตสว่างรุ่งเช้าขึ้นก็เดินไปบิณฑบาต ขณะ
เดินไปบิณฑบาตก็พิจารณาไปพลางว่า ทุกข์อันเกิดแต่
ความรำคาญก็ปรากฏอยู่ที่เรา สุขอันเกิดแต่ความชื่นใจ
ก็ปรากฏอยู่ที่เรา ความเฉย ๆ ไม่รำคาญใจและได้ชื่น
ใจก็ปรากฏอยู่ที่เรา หากทุกข์เวทนาก็ดี ทุกข์เวทนาก็ดี
อุเบกขาเวทนาก็ดี พระเจ้าท่านว่าไม่ใช่ของเรา ไม่ใช่
เรา ทำไมหนอจึงปรากฏอยู่ในสันดานของข้าพเจ้า ไม่
รู้สิ้นรู้สุดดังนี้ พอเข้าไปถึงบ้านเผอิญนายคิผู้ใหญ่บ้าน
แกลงมาบอกว่า คนเช่นคุณไม่รู้ว่ามีบาปหรือคนทำกล
อย่างหนึ่งอย่างใดไม่รู้ จะอยู่อาศัยบ้านนี้ไปนานไม่ได้

จงหลีกไปเถิด พอกลับจากบิณฑบาตฉันเสร็จก็เตรียม
ของหลีกไปในวันนั้น

เดินข้ามเขาไป ๒ ลูก ไปถึงกองตะเบ็งนางพอดิ
ตอนเที่ยง รู้สึกหัวน้ำก็แฉะลงไป ในคลองกลางกองนั้น
พอลงไปทำน้ำเห็นเสือกคืบระยะคนหนึ่ง เสือกกำลังคืบกัด
กินแต่ต้นขาขวาเท่านั้น แล้วก็ยืนพิจารณาว่า เจ้ากรรม
เอ๋ย กรรมเช่นนั้นเจ้าเคยทำหรือไม่ หากใช่การอันดี
พร้อมแล้วก็ตามยถากรรม มิใช่การดีพร้อมแล้ว ก็
ไม่เคยทำเวรกันมาแต่ก่อน ก็ขอปฏิบัติของข้าพเจ้า
จงเป็นไปในศาสนาอย่าได้ขัดข้อง พออธิษฐานเสร็จ
แล้วก็นั่งลงฉันน้ำ ส่วนเสือกก็กระโดดมาจากคนที่ตาย
อยู่นั้นข้ามศีรษะขึ้นริมฝั่ง ส่วนว่าอาตมาภาพนั้นฉันน้ำ
เสร็จแล้วขึ้นฝั่งคลองตามที่หลังเสือก พอเสือกมองเห็นก็
วิ่งออกหน้าตรงไปก่อนประมาณ 20 เส้น เดินตามไป
ไม่ช้าก็พบเสือกตัวนั้นหมอบอยู่ ทำท่าจะตะครุบ จึง
พิจารณาขึ้นว่า หากเราทั้งสองเคยเป็นกรรมกันมาแล้ว
อย่างใดก็จะเป็นเช่นนั้นเถิด หากไม่เคยเป็นกรรมหรือ
เบียดเบียนกันแล้ว ก็จงอย่าได้เบียดเบียนกันเลย อธิษ
ฐานเสร็จแล้วก็ตรงเข้าไปหาเสือกประมาณ 5 ศอก เสือก

ก็กระโดดเข้าป่าไปเงียบ จึงเดินตรงข้ามคองนั้นไปประมาณ 3 ทุ่มเศษ ก็พ้นจากคองไปถึงบ้านชื่อนานันโต เป็นบ้านของข้าซึ่งไม่มีศาสนา มองเห็นศาลเจ้าของเขานึกว่าเป็นศาลาที่พักนอนบ้านก็ขึ้นพักที่นั่น ไม่รู้การปฏิบัติของเขา จึงไปเอายางไม้เต็งจุดไฟขึ้นที่ศาลาเจ้าของเขา ชาวบ้านเขามองเห็นก็ถือตะบองและหอกดาบหลาวแหลมต่าง ๆ มา ทำท่าจะทุบตีบ้าง จะฟันบ้าง จะแทงบ้าง แล้วลุกขึ้นไม่รู้ภาษากัน เป็นแต่สั่นศีรษะเท่านั้น เขาจึงไปตามคนรู้ภาษาเข้ามาถามเป็นภาษาลาวว่า จะไปไหน จึงได้บอกเขาว่าจะไปกรรมฐาน แต่คนนั้นบอกว่า เจ้ามาอยู่ที่นี้เจ้าจุดไฟผัดผัของพวกบ้านแล้ว เจ้าจงไปซื้อควายมาเลี้ยงผัวก่อนจึงไปได้ อาตมาภาพบอกเขาว่าไม่มีเงิน แต่คนนั้นจึงขอลูกคู้ยามและบาตและสายคาดเอวเห็นไม่มีเงิน แกจึงขอมือโกนกับผ้าสะบง ไก่ยอมให้แต่ผ้าสะบง และเขาให้ตัดผ้าสะบงผืนนั้นออกเป็น 16 ท่อน แล้วเขาแจกกันในคืนนี้ จึงได้อาศัยอยู่ตลอดรุ่ง พอสว่างตอนเช้าก็เข้าไปบิณฑบาตก็มีเฉพาะแต่คนภาษาลาว เขาใส่ให้ข้าวก้อนหนึ่งประมาณเท่าไข่เป็ด จึงกลับไปฉันที่ศาลาเสร็จแล้ว

ก็เดินต่อไป เข้าเขาสัมโงงในวันนั้น ข้ามเขาไปได้ 4
ลูก เลียบไปตามชายเขา พอประมาณ 5 โมงเย็นมอง
หาที่พัก เผอิญมองไปเห็นสามเณรองค์หนึ่ง นั่งนับ
ลูกประจำอยู่เข้าไปตามไม้พุดด้วย เป็นแต่เขียนหนังสือ
บอกว่า ผมอยู่เมืองหงสาวดี เทียวรุดงค์ไปกับอา
จารย์ บัดนี้อาจารย์ตายเสียแล้วยังเหลือแต่ผมคนเดียว
บัดนี้ผมอายุได้ 17 ปี จะเที่ยวไปไม่อาลัย ผมชื่อเณร
จง ก็นั่งจึงพักอาศัยอยู่ในถ้ำเดียวกันในคืนวันนั้นจน
ตลอดรุ่ง พอสว่างรุ่งเช้าขึ้น สามเณรรูปนั้นจึงกวักมือ
เรียกอาตมาภาพ สามเณรท่านจงเข้ามาใน ถิ่นอาตมา
ภาพเข้าไปถึง สามเณรรูปนั้นจึงพูดว่า ท่อไปบ้าน
มนุษย์ห่าง เมื่อท่านต้องการอาหารแล้ว รุ่งเช้าขึ้น
ท่านจงฟังเสียงระฆังฉันร้อง เมื่อระฆังฉันร้องมากที่ไหน
ท่านจงเข้าไปที่นั่น เพราะระฆังฉันผลไม้เป็นอาหาร
ท่านไปถึงเมื่อท่านต้องการ ท่านจะได้ฉันผลไม้เป็น
อาหาร ว่าแล้วก็นั่งนิ่งอยู่ อาตมาภาพจึงขอลาท่านไป
สามเณรนั้นจึงพูดว่า ท่านจะเดินต่อไปท่านจงเรียนพระ
พุทธมนต์ 5 พระองค์ด้วยผมก่อน ท่านจะไปด้วยความ
สวัสดีภาพดังนี้ อาตมาภาพถามว่าพุทธมนต์นั้นอย่างไร

ไร ตามแผนนั้นจึงบอกว่า นะเมตตา โมกรณา
พุทธปราณี ธาณินดี ขะเอินคุ กังนี้ ท่านจง
เจริญบ่อย ๆ ท่านจะปลดปล่อยกังนี้ ต่อนั้นอาตมาภาพ
จึงตามแผน แล้วเที่ยวต่อไปอีก 3 วันยังไม่พบบ้าน
คน จึงผลไม้เป็นอาหาร วันครบ 4 เค้นไปมองขึ้น
ไปบนยอดภูเขา เห็นต้นยางใหญ่มองไกล ๆ คล้าย
กับเจดีย์ เพราะในฤดูนั้นเป็นฤดูใบยาร่วงเสียหมด
เป็นพัก ๆ คล้ายกับต้นมะพร้าว แต่ต้นมันใหญ่ปลาย
มันเล็กคล้ายยอดเจดีย์ อาตมาภาพจึงอุทิศส่าหขึ้นไป
เห็นใบพร้อมทั้งเปลือก เข้าใจแน่ได้ว่าเป็นยาแก้ จึง
เก็บเอาใบแห้งมาสูบบุ ก็มีรสเฝื่อนอย่างที่มีอยู่ตามบ้าน
คน อาตมาภาพจึงเอามีดโกเล็มเล็ก ๆ ที่ติดยามไปนั้น
บากกันยาได้สองกีบก็ถือไป จนคำก็ถึงบ้านแห่งหนึ่ง
6 หลังกาเรือนไม่รู้ชื่อบ้าน เพราะคนเหล่านั้นเป็นชาว
ไม่รู้ภาษากัน อาตมาภาพจึงแวะเข้าจำวัด อาศัยเฝื่อน
หินที่ชายเขา รุ่งเช้าก็เข้าไปบิณฑบาต เห็นคนแก่คน
หนึ่งนั่งหลามข้าวโพดสาละอยู่ ผ่าก็ไม่หุงห่มเลย อาต
มาภาพจึงไปยืนที่หน้าบ้านแก่ แก่คิดว่าไม่ท่อนพื้นทรง
เข้ามาหา ทำท่าจะตีอาตมาภาพ อาตมาภาพมองเห็น

เช่นนั้นหลับตาอื่นตรงอยู่กับที่ ไม่ช้าก็เกิดตรงเข้าไปจับ
จิ๋วแล้วพูดขึ้นแต่ไม่รู้ภาษา อาตมาภาพจึงตรงเข้าจับ
มือลงในกระบี่หลตามข้าวโพด แก้กเามาให้หมดทั้ง
กระบี่ อาตมาภาพก็หลีกไปนั่งฉันอยู่ ณ ลานหินทิศ
ตะวันออกบ้านของคนแก่คนนั้น แก้กตามไปดู แล้วก็
กลานเข้ามาจับผ้าเท้าของอาตมาภาพ แสดงความรัก
ใคร่ คือแกหัวเราะขึ้นแล้วก็กลับเข้าไปในบ้าน เพื่อน
บ้านมาคุยทั้งหญิงทั้งชาย แต่ไม่มีผ้านุ่งทั้นนั้น ผลที่สุด
ผู้หญิงก็เข้ามาใกล้ จับขอย่างตาแก่คนนั้น อาตมาภาพ
โบกมือห้าม แล้วตรงไปจับนิ้วมือคนผู้ชายด้วยกันเข้า
มาให้ใกล้ แล้วโบกมือห้ามผู้หญิงไม่ให้จับ ชายเหล่านี
นั้นก็รู้ใน เขาจึงห้ามผู้หญิงไม่ให้เข้ามาใกล้และจับ
บ้ายพอสายขึ้น อาตมาภาพก็เข้าไปอาศัยอยู่เฝ้าอมหิน
อาศัยนอน คนเหล่านั้นก็ตามไปดู ที่นั้นมีร่มไทรและ
ต้นตะเคียนมีบ่อน้ำใบไม้สดชื่น อาตมาภาพจึงพิจารณา
ว่า ที่นี้จะเป็นที่สบายแก่การบำเพ็ญสมณธรรม ทกลง
พักรั้งแรมทำความเพียร เจริญอานาปานสติอยู่ที่นั้น
19 วัน แล้วจึงเดินข้ามเขาไปอีกวันตลอดค้ำ ไปถึง
บ้านเช่าแห่งหนึ่งประมาณ 9 หลังกาเรือน ซึ่งเป็นเช่า

ตะโอย่เข้าไปตั้งอยู่ใหม่ ยังมีข้าสองคนพอส่งภาษาลาว
ได้ มาถามว่าเจ้าอยากไปไต่ ถ้าคำไทยว่าคุณจะไปไหน
ทั้งนี้อาตมาภาพตอบว่าจะไปเที่ยวกรรมฐาน แกรจึงบอก
ว่าต่อไปข้างหน้าบ้านคนห่าง และส่งภาษากันไม่ถูกเลย
อย่าไปดีกว่า ทกลงอาตมาภาพก็ไปหาธำมศัยจำพร
ษาอยู่ที่นั่น ก็มีคนสองคนใส่บาตรให้ฉัน อาหารบิณฑ
บาตเป็นข้าวโพดหลามด้วยกระบั้งไม้บุง อาตมาภาพ
ก็อาศัยจำพรรษาอยู่ที่ถ้ำนั้น บำเพ็ญเพียรเพ่งอาโป
กสิณ คือเพ่งน้ำเป็นอารมณ์ บำเพ็ญอารมณ์ทั้งสองนี้
เป็นที่สบายใจ อยู่จำพรรษาในที่นั้น นับว่าปลอดกลัย
ไม่มีอันตรายมาเบียดเบียน ตอนออกพรรษาแล้ว 5 วัน
จึงเที่ยวต่อไปอีก ช้ามเขา 3 ลูกแล้ว จวนจะค่ำยังไม่
พบบ้านคน อาตมาภาพก็แวะขึ้นเขาหาน้ำฉัน เพื่ออัน
จะพักจำวัดที่นั่นด้วย - เผอิญไปพบพระหลวงตาองค์
หนึ่ง ทาบตระกร้าใหญ่เที่ยวเก็บผลไม้มาเคี้ยวอยู่หน้า
ถ้ำ อาตมาภาพถามว่าอยู่ที่ไหน ท่านตอบว่าผมอยู่ใน
จักรวาล อาตมาภาพจึงตะกายขึ้นไปพักที่ถ้ำ วางบาต
แล้วจึงไปสรงน้ำ เสร็จกลับมาพระหลวงตาองค์นั้นก็
พักที่ถ้ำอันเดียวกัน จำวัดด้วยกันในถ้ำนั้น ท่านเรียก

อาตมาภาพไปเรียนคาถาค้วย ท่านว่าคาถาสำเร็จ คือ
จะปรารถนาอะไรก็สำเร็จตามประสงค์ทั้งนี้ ในความว่า
โอม อูมะ นะโมพุททายะ ชะตุมัง ท่าน
บอกว่าให้เณรเจริญเป็นนิตย เณรจะสมหวังทั้งความ
ทั้งใจในชาติหน้าทั้งนี้ พออาตมาภาพเรียนจำได้แล้ว
ท่านก็ลงไปในเวลา 6 ทุ่มคือตี 1 ในกลางคืนวันนั้น
อาตมาภาพถามว่าท่านจะไปไหน ท่านตอบว่าจะไป
เยี่ยมในจักรวาล อาตมาภาพถามว่าท่านชื่ออะไร ท่าน
ตอบว่าผมชื่อพระ ตั้งนี้แล้วก็เดินเรื่อยไปตามชายเขา
อาตมาภาพจำวักอยู่ที่นี่จนสว่าง ยังมีงูตัวหนึ่งโตประ
มาณ 1 จับ เลื้อยมาเอาหางสอดเข้าที่ช่องเท้าของ
อาตมาภาพแล้วรัดเข้าให้แน่นอยู่ ไม่ซ้าก็เลบหางออก
มาเหยงไปตามตัวตามรักแร้อยู่ นาน สว่างขึ้นมันจึงวาง
พันตัวออกแล้วเลื้อยไปในถ้ำนั้น

ต่อมาอาตมาภาพก็ลุกขึ้น ฟังเสียงชะนีร้องมากที่
ไหนต้องไปที่นั่น เพื่ออาศัยฉันทผลไม้เป็นอาหาร เพราะ
ว่าป่าดงเหล่านั้นมีผลไม้ครบทุกชนิด เช่นกล้วยหรือ
ขนุน ผลไม้ส้ม ลูกฝรั่ง ลูกมะเดื่อ หรือส้มจีน มีมาก
หลายชนิด ชะนีก็กินไม่หวัดไม่ไหว อาตมาภาพก็เก็บ

ผลไม้^๕นั้นเป็นอาหาร และเดินต่อไปอีก 3 คืนยังไม่พบบ้านคน ไปพบคนจำนวนหนึ่ง ไม่มีบ้านมีเรือนอาศัยอยู่ตามถ้ำตามเขา กินผลไม้เปลือกไม้เป็นอาหาร ไม่ห่มผ้าห่มผืนเลย ส่วนลูกอ่อนของเขาเอารังผึ้งที่มันร้างแล้วมาห่มให้และปูให้เด็กนั้นนอน พอไปพบเข้าเขากลับแตกตื่นวิ่งหนี ทั้งไม่มีไฟและเครื่องมือใช้สอยและรังผึ้งร้าง อาตมาภาพก็เข้าไปตรวจดู เห็นแน่ได้ว่าพวกนั้นเขากินผลไม้ และเปลือกไม้เป็นอาหาร อาตมาภาพก็เดินข้ามเขานั้นไป อีก 3 คืนถึงเมืองพังมีวัดและเจดีย์โบสถ์และศาลา มีพระศาสนาอย่างเมืองเรา แต่พระเณรเมืองนั้นฉันข้าวคั่ว และจับต้องสตรีนอกอาวาสจึงเป็นอาบัติ ดังนั้นอาตมาภาพจึงพักอยู่ที่นั่น 16 วัน ถูกเจ้าอาวาสไล่หนี เพราะเห็นว่าแข่งดีเขาเพราะฉันหนเดียว ประเทศนั้นเป็นคณยาง มีคนลาวเมืองหล่มคนหนึ่งไปอยู่ที่นั่น พอส่งภาษากันได้ อาตมาภาพจึงหนีจากที่นั่น เดินข้ามเขาอีก 2 คืน ไปพบบ้านหนึ่งชื่อบ้านป่าเหล็กมี 40 หลังคาเรือน เป็นคนพวกส่งภาษาลาวได้แต่ไม่มีวัด พวกนี้ทำไร่ข้าวโพดกินเป็นอาหาร และมีบึงน้ำใหญ่ระหว่างดงป่าใกล้กับ

คืนเขา อาตมาภาพพิจารณาเห็นว่า ที่นี้จะบำเพ็ญ
สมณธรรมดี อาตมาภาพจึงพักอยู่ที่นั่นอีกนาน ประ
มาณ 13 เดือน ทกลงจำพรรษาที่นั่นอีกพรรษาหนึ่ง
บำเพ็ญใจให้หนึ่งอยู่ที่ลมสดคือที่ว่างทรงสะคือ รู้สึกว่า
ความสบาย เพราะจิตหนึ่งอยู่ที่อันเดียว ได้ความว่าทั้ง
โลกนี้เป็นทุกข์ เพราะใจทำงานคือคิดไม่หยุด ทกลง
คนในโลกนี้เป็นทุกข์ก็เพราะใจเท่านั้น จะ
เป็นสุขก็เพราะใจเท่านั้น จิตนำมาซึ่งอารมณ์เป็น
ที่พอใจก็เป็นสุขขึ้น เมื่อจิตนำมาซึ่งอารมณ์เป็นที่ไม่
พอใจก็เป็นทุกข์เท่านั้น สาธุชนผู้ปฏิบัติทางใจ มีสติ
เป็นหลักฐานพอเป็นที่อาศัยจิต ให้จิตเฉยอยู่มิให้จิต
นำมาซึ่งอารมณ์เป็นที่พอใจ และอารมณ์ไม่เป็นที่พอ
ใจ ถ้าจิตเฉยอยู่ที่อารมณ์อันเดียว ทั้งกลางวันและ
กลางคืน จิตไม่นำซึ่งอารมณ์ทั้งสอง ทั้งส่วนเป็นที่
พอใจและไม่พอใจ ไม่มีแล้วทุกข์จะมาทางไหน เมื่อ
จิตเฉยอยู่ที่อันเดียวนั้นได้ศัพท์ว่า **วิหาระติ** แปลว่า
ย่อมอยู่สบาย สบายศัพท์นี้ไม่ใช่สุขไม่ใช่ทุกข์ เฉย ๆ
นั่นเอง ทกลงอาตมาภาพบำเพ็ญเพียรโดยวิธีดังกล่าว
ในถ้ำนางแพง

อยู่พอพ้นเขตเข้าพรรษาแล้ว ก็เที่ยวไปตามภูเข
อีกประมาณ 5 วัน ไปถึงเขาลูกหนึ่งชื่อภูเขาอ่างเงิน
เพราะมีหนังสือจารึกแผ่นศิลาเป็นตัวลาว อ่านได้ความ
ว่า **บุญเขาอ่างเงิน** เป็นที่พักของพระองค์เจ้า
ธิดาเมต ดังนี้ และที่นั้นมีบ่อน้ำใหญ่ไหลออกมา
จากภูเขาแต่น้ำนั้นฉันไม่ได้ เพราะมีกลิ่นคาวคล้ายน้ำ
ล้างไส้เดือน ถึงจะล้างมือล้างเท้าก็ติดมือติดเท้า พอ
ถูกกลิ่นก็ทนอาเจียรไม่ได้ ยามมาภาพเห็นน้ำ همینเช่น
นั้น จึงพักพิงดูจนเห็นว่าน้ำจะเป็นเพราะอะไรจึงคาวนัก
นั่งเข้าที่อยู่ที่นั่นประมาณ 5 โมงเย็น เสียงน้ำตกไหล
ลึบตาขึ้นก็ไม่เห็นน้ำไหลจริง ไม่ช้าเห็นสัตว์ชนิดหนึ่ง
ตัวคล้ายกับปลาไหลออกมาจากรูนั้น ใหญ่ประมาณ 5
จับ ยาวประมาณ 12 ศอก มีสีเสดอิฐบ้าง เหลือง
บ้าง แดงบ้าง สีน้ำเงินบ้าง เลื้อยลงไปสู่บึงที่มีใน
ภูเขานั้น

ต่อจากนั้นอาตมาภาพจึงเดินขึ้นเขาไป เพื่อเข้า
ถ้ำสำหรับจำวัดเพราะเดือนมืด จะเดินทางกลางคืนก็
เห็นจะลำบาก พอขึ้นไปบนหลังเขา ไปพบพระองค์
หนึ่งชื่อว่า **สาธุวันดี** ท่านบอกว่าท่านอยู่เมืองหลวง

พระบาง ขณะนั้นอายุของท่านองค์นั้นกำลัง ๒๕ ปี ท่านถามอาตมาภาพว่า เณรเที่ยวมานานแล้วได้คุณวุฒิอะไรบ้าง อาตมาภาพก็เล่าตามเรื่องที่เป็นมาของคนให้กับท่านฟัง ท่านจึงแนะนำว่า บุคคลผู้บำเพ็ญเพียรอันเป็นบุพเพของตนเป็นมาแล้วอย่างไร คนนั้นจะมีความก้าวหน้าไม่ทอดถอย เพราะว่าชาติที่เป็นมาแล้ว สุขบ้าง ทุกข์บ้าง ตีบ้าง ชั่วบ้าง เป็นสัตว์บ้าง เป็นมนุษย์บ้าง เมื่อเห็นเช่นนั้น ว่าความเกิดเป็นมนุษย์และสัตว์ในโลกนี้มีภพอันเป็นปกติ ผู้นั้นจึงกล้าต่อความเพียรนั้นอีกในโลกนี้ เหตุนี้ผู้เห็นบุพเพสันนิเวศานุสสติแล้ว จึงมีความเพียรก้าวหน้าไม่หยุด ผู้บำเพ็ญทั้งหลายเมื่อชำนาญการคักจิตแล้ว ควรบำเพ็ญปัญญาจักขุอันนี้ให้เจริญขึ้น จึงจะไม่ทอดถอยในการบำเพ็ญดังนี้ ต่อขึ้นไปอาตมาภาพจึงถามท่านว่า ปฏิบัติมาแค่ผมควรบำเพ็ญแล้วหรือยัง ท่านตอบว่าการคักจิตของเณรก็ชำนาญบ้างแล้ว แต่ขาดปัญญาจักขุ เหตุนี้ควรอบรมปัญญาจักขุให้กล้าก่อนจึงควรต่อไป จากนั้นท่านก็แนะนำทางปัญญาจักขุพอควร แล้วท่านจึงแสดงฤทธิ์ของท่านบางสิ่งบางอย่าง เช่นหายตัว คือขณะไปเที่ยว

บิณฑบาตด้วยกันกับอาตมาภาพ อาตมาภาพเดินตาม
หลัง ท่านเดินก่อนหายกเขาไม่เห็น ชาวบิณฑบาตก็
ไม่ได้ ได้เฉพาะแต่อาตมาภาพผู้เดินตามหลัง ที่ถ้ำนั้น
มีบ้านอาศัยบิณฑบาต 5 หลังคาเรือน ทำไร่ข้าวเป็น
อาชีพของกนชาติพวน ก่อนนั้นไปอาตมาภาพก็ศึกษา
กรรมฐานกับท่านองค์นั้นอยู่ 16 วัน จากนั้นท่านออก
เดินตามคลองน้ำชายฝั่งเป็นถนน คือท่านเดินไต่หลัง
น้ำได้ เป็นของศุภวิสัยของอาตมาภาพที่จะตามได้ จึง
เป็นอันว่าหมดหนทางจะตามไปด้วยท่าน ก่อนนั้นไป
อาตมาภาพก็เดินไปตามเขาอีก 2 วันไปถึงเมืองวัง ไป
พักอยู่ถ้ำเต่างอย ไปเที่ยวบิณฑบาตบ้านแดง ทางประ
มาณ 100 เส้น ที่นี้มีบ่อน้ำอาศัยเป็นที่สบายแก่การ
บำเพ็ญสมณธรรม อาตมาภาพพักทำความเพียรเพ่ง
กสิณเอาไปธาตุ บางทีเพ่งอากาศธาตุบ้าง บำเพ็ญอยู่
ที่นั่น 2 พรรษา เกิดเรื่องอธิกรณ์ 4 ครั้ง คือไปอยู่ที่
แรกเจ้าคณะแขวงเรียกเข้าไปในเมือง ทราบดูใบสุทธิ
อาตมาภาพบอกว่าไม่มี อุปัชฌายะเจ้าคณะแขวงบอก
ว่า เณรต้องเข้ามาอยู่ร่วมวัดด้วยหมู่คณะ อย่าไปอยู่
ถ้ำหากินเดียวไม่สมควร อาตมาภาพบอกว่าผมบำเพ็ญ

กรรมฐาน ขอให้แท้จริงให้โอกาสแก่ผมบ้าง ท่านตอบ
ว่าบำเพ็ญอะไรเข้าไม่รู้ ถ้าเป็นพระเป็นเณรแล้วควร
เข้าไปอยู่ในวัดทั้งนั้น ! อาตมาภาพได้ยินคำอันนั้นนึก
ขึ้นได้ว่า ที่นั่นจะเป็นอุปสรรคแก่การบำเพ็ญสมณธรรม
แต่เราทนอยู่ได้เราก็จะได้บำเพ็ญขันติบารมี เมื่อนึก
ขึ้นมาเช่นนั้น อาตมาภาพจึงกราบลาท่าน เพื่อจะออก
ไปอยู่ถ้ำตามเดิม ท่านบอกว่าพรุ่งนี้ต้องเข้าอยู่วัดนะ
อย่าไปอยู่ป่าเถื่อนตามลำพังของตน เพราะเป็นเณร
ต้องอยู่ในบังคับของพระ อาตมาภาพก็นิ่งไม่พูด ออก
จากวัดของท่านก็กลับเข้าไปอยู่ถ้ำตามเดิม อริยฐานไม่
พูด จะบำเพ็ญแต่สมณธรรมส่วนเดียว ใครจะว่าอะไร
ไม่พูดด้วย ตอนนั้นก็ตั้งหน้าบำเพ็ญความเพียงส่วนเดียว
อีก 10 กว่าวัน เจ้าคณะแขวงใช้พระให้ไปบอกเข้ามา
อยู่วัด อาตมาภาพก็นิ่งเข้าทำสมาธิเรื่อยไปไม่พูดด้วย
พระที่ไปด้ามบอกแก่เจ้าคณะแขวงว่า เณรเป็นแต่หนึ่ง
สมาธิหลับตาอยู่ไม่พูดด้วย วันหลังต่อมาเจ้าคณะแขวง
ให้นายตำบลไปบอกให้หนี ถ้าไม่หนีต้องเข้าไปหาเจ้า
คณะแขวงในวันนี้ อาตมาภาพก็เข้าไปหาเจ้าคณะแขวง
ในเมืองแต่ไม่พูด ท่านถามว่าจะหนีหรือก็ไม่พูด จะ

เข้ามาอยู่ในอวาสด้วยไหมก็ไม่พุด ท่านถามอะไร ๆ
ก็ไม่พุด ท่านคุยด้วยคำหยาบคายหลายประการ หนัก
เข้านั่งสมาธิอยู่ที่นั่น ทั้งวันตลอดคืนตลอดรุ่ง คักจิก
อยู่ไม่ให้จิตตามเอาอารมณ์ทั้งหมด เข้ามาสิงอยู่ภายใน
ใจรู้สึกสบาย และทำความเข้าใจว่า คำพุดอะไรทั้งหมด
เป็นสักเพียงแต่เสียง เป็นธาตุอันหนึ่งไม่ใช่สัตว์บุคคล
ตัวคนเราเขา เป็นแต่ว่าเสียงนั้นเป็นที่พอใจของคน ก็
ว่าเสียงนั้นดี เสียงอันใดไม่เป็นที่พอใจของคน ก็ว่า
เสียงนั้นชั่ว ที่จริงเสียงนั้นจะได้เป็นรูป เป็นกาย เป็น
หญิง เป็นชาย หามิได้ กกลงโลกนี้จะสงัดจากเสียง
ไม่มีเพราะหูเราก็กังอยู่ เข้าบ้านก็เสียงคน ออกป่าดง
ก็เสียงสัตว์ เช่นอยู่ป่าสัตว์บางชนิดร้องเสียงเพราะเป็น
ที่พอใจเราก็ดูว่าเสียงดี บางทีเสียงสัตว์บางตัวร้องขึ้นไม่
เป็นที่พอใจ ก็ว่าเสียงนั้นชั่วร้าย ผลที่สุดลมหัดค้นไม่
เสียงออก ๆ สักนิดหน่อย เป็นที่พอใจน่าฟังก็ว่าเสียง
นั้นดี หากพายุมันพัดมาแรงเสียงอีกอาคกรึกกรืนเรา
กลัว ก็ว่าเสียงนั้นร้ายหรือชั่ว ที่จริงเสียงหรือหูเท่านั้น
เป็นไปตามธรรมชาติของโลก เช่นหูถ้าเสียงดังขึ้นไม่ฟัง
ก็ได้ยิน เช่นเสียงคันทูไม่ต้องการฟังมันก็ดังขึ้นเอง เหตุ

นั้นเป็นการควรละหรือ เราจะไปโทษผู้ที่ไถ่ยืม และ
เสียงที่ดังขึ้น อันเป็นไปตามธรรมชาติของโลก

เมื่ออาตมาภาพได้พิจารณาเช่นนั้น ยังมีความอึด
อกอึดใจ มิได้โศกเศร้าเสียใจในกิริยาอันที่ท่านชู้เชิญ
ทุกท่าน ๆ ไม่ช้าอาตมาภาพก็จักไปพักจำวัดอยู่โบสถ์
กลับไปผ่านเห็นเหวคาเหาะมาทางอากาศ มาบอกอาต
มาภาพว่า คุณกรเจ้าสามเณรน้อย จะมีผู้มาชักชวนก่อ
ปฏิปทาของท่านอย่างน่าพิศวง ดังนั้นอาตมาก็ตื่นนอน
ขึ้นมาแล้วก็พิจารณาว่า อะไรจะชักชวนปฏิปทาของ
ข้าพเจ้ายิ่งกว่าความตายไม่มี แม้แต่เสียท่าทำอะไรก็อยู่
เดี๋ยวนี้ ข้าพเจ้าสละชีวิตมาหลายหนแล้ว มิได้ทอด
ธุระเลยว่า จะไม่ปฏิบัติศีลธรรมต่อไปอีก นั้นมนุษย์
เหมือนกันที่สุด ท่านก็ลงมาให้ตายเท่านั้น ชีวิตนี้ไม่
มีคนฆ่ามันก็จะตายเองอยู่แล้ว ส่วนความดีคือศีลธรรม
เราไม่ปฏิบัติเอาก็ไม่ได้ ตกลงเราจะหวังชีวิตอันจะตาย
อยู่เองเปล่า ๆ มาละศีลธรรมอันเป็นที่พึ่ง ทั้งในภพ
นี้และภพหน้ามิเป็นการควรเลย เมื่ออาตมาภาพตกลง
เช่นนั้นแล้วก็ออกจากโบสถ์เข้าสู่ถ้ำที่อยู่ตามเดิม บำ
เพ็ญเพียรพิจารณาอนัตตาธรรมเป็นตามลำดับไป มิได้

เฟื่องกสิณอย่างเดิม โดยเหตุที่ปัญญาเกิดขึ้นทั้งนี้ ก็
เนื่องจากอุปสรรคเช่นนั้น จะเป็นอันตรายแก่ข้อปฏิบัติ
บำเพ็ญอยู่นั้นตลอดฤดูแล้ง ต่อมาฤดูฝนจนเข้าพรรษา
ญาหลวงเมืองวัง (ไทยเราเรียกนายอำเภอ) ต้องการ
อยากพบสามเณรกรรมฐานที่ไม่พูดอยู่ถ้าต่างอย จึ่ง
ใช้โปลิส (ไทยเรียกตำรวจ) ไปนำตัวของอาตมาภาพ
ไปที่ว่าการอำเภอ แล้วชักไล่ไต่ถามด้วยอรรดธรรม
เป็นต้นว่า คีล 10 กรรมบถ 10 เหล่านี้เป็นต้น และ
กรรมฐาน 40 คืออะไรบ้าง ดังนั้นอาตมาภาพก็นั่ง
พิจารณาว่า คนเช่นนั้นมิใช่ผู้ตามเพื่อปฏิบัติ มาถาม
เพื่อทดลองเล่นเท่านั้น เมื่อจะกล่าวแก้หรือ ก็ไม่เห็น
ประโยชน์แก่ผู้มาถาม ด้วยความประมาทเช่นนั้น ทั้งเรา
ก็เปล่าทั้งนั้น ก็คงเป็นสักเพียงแต่จะพูดให้เขาเห็นคติ
เท่านั้น ทกสคติหรือชั่วก็เราปฏิบัติเอาเท่านั้นจึงได้มา
จากคำพูดให้ผู้อื่นเห็นคติเสียก่อนจึงจะคติที่งามได้ เมื่อ
พิจารณาเช่นนั้นอาตมาภาพก็นั่งนิ่งไม่พูด นายอำเภอแก้
ที่ว่าคนเช่นนั้นจะเป็นพระเป็นเณรอย่างไรได้ ทั้งที่อหัง
หนวกทั้งบ้าทั้งนี้ อาตมาภาพก็พิจารณาชั้นทันที ทัก
ท้วงภายในจิตของตนว่า นี่เขากับใคร จิตรับว่าเขา

ว่าให้ธาตุ 4 คือรูป เมื่อไม่มีธาตุ 4 คือรูปนี้ เราก็ไม่เห็นเขาก็ไม่ว่า เพราะข้าพเจ้าคือจิตไม่มีตัวเขาก็ไม่เห็นเมื่อไม่เห็นเขาจะว่ากับใคร หูเท่านั้นเป็นผู้ได้ยินเขาถูกก้อนธาตุ เขาไม่ได้ดูถูกใจ เพราะใจไม่มีตัว เขามองไม่เห็นเขาจะเอาถูกได้อย่างไร ตกลงผู้เขาว่าเขาก็คงมองเห็นก้อนธาตุคือหน้าตานี้เป็นเรานี้ละ เขาจึงว่า ตกลงเขามองเห็นก้อนธาตุ 4 เขาก็ว่าไปตามความพอใจของเขา จะยุ่งอะไรนัก ต่อนั้นมาอาตมาภาพก็หลับตานั่งลงชกสมาธิขึ้นในทันใด อยู่ที่นี่วันตลอดค่ำจนตลอดคืนรุ่งสว่างพอดี ก็ออกไปนั่งอยู่ที่วัดมีคนเขาหาข้ามาใหฉัน อาตมาภาพฉันแล้วก็กลับไปสู่ภูตามเคย ต่อนั้นก็บำเพ็ญเพียรพิจารณาวิปัสสนาปฏิบัติกันแต่ชั้น 5 เป็นต้นไป อยู่ต่อมาจนวันเข้าพรรษา

เข้าพรรษา 2 วัน ญาหลวงคือนายอำเภอเมืองจึงใช้โปลิสคือตำรวจ ไปเรียกอาตมาภาพไปยังที่ว่าการอำเภออีก พอไปถึงแกสั่งว่า เณรเข้าจำพรรษาที่วัดเดิมด้วยพระทังหลายได้เป็นการดีได้ยินไหม อาตมาภาพก็เป็นแต่ยิ้มเท่านั้นไม่พูดด้วย แกก็หัวเราะด้วยว่า

คนที่พูดได้ยินกันอยู่ ไม่ตอบกันให้ได้คำที่สุดเรื่องเท่า
นั้น นายอำเภอบอกต่อไปว่า การอยู่เช่นนั้นมันผิดต่อ
การปกครองบ้านเมือง เหตุนี้ขอเจ้าสามเณรจงกลับ
ไปอยู่อาวาสตามเดิม พุทไปพุดมาอาตมาภาพก็นั่งหลับ
ตาซัดสมาธิตามเคย แกจึงบอกแก่โปลิสคือตำรวจว่า
เณรวัดที่แต่หลับตาเท่านั้น จงเอาไปขังไว้ที่ห้องขัง
สัก 2-3 วัน ดูสิว่าคนบ้าหรือคนดี ต่อนั้นไปโปลิสก็
จับนิ้วมือของอาตมาภาพไปยังห้องขังแล้วขังไว้ อาตมา
ภาพก็นั่งสมาธิไปตามเคย แล้วพิจารณาว่าอุปสรรค
เกิดมาเช่นนั้น เขาขังเราครั้งนี้เพื่อจะสังเกตว่า เราบ้า
หรือคนดี ทกลงในใจว่าควรทำตนเป็นคนบ้าเสียดีกว่า
เพื่อป้องกันความปลอดภัยแก่ปฏิบัติทาของตน เมื่อเขา
เห็นว่าเป็นบ้าแล้ว เขาจะปล่อยเราไปตามเรื่อง ต่อ
นั้นอาตมาภาพทำเหมือนคนบ้า พุดขึ้นคนเดียวบ้าง หัว
เราะขึ้นคนเดียวบ้าง เมื่อเขาหาอาหารมาพุดกับถ้วย
ชามไปตามเรื่อง โปลิสคือตำรวจได้เห็นอาการเช่นนั้น
ก็นำความนั้นไปบอกแก่นายอำเภอว่าบ้าแน่นอน จะ
เอาเรื่องกับคนบ้าก็จะไต่หรือ ? เสียประโยชน์เปล่า ๆ
บอกในบัญชีว่าบ้าก็แล้วกัน ปล่อยไปตามเรื่อง ต่อนั้น

เขาก็ปล่อยอาตมาภาพ อาตมาภาพก็กลับไปอยู่ถ้าตาม
เคย แล้วก็ทำเป็นดีแต่ไม่พูด ตอนนั้นไปคนนอกเมือง
ทั้งในเมืองบางคนก็ว่าบ้า บางคนก็ว่าไม่ใช่บ้า ตกลง
เป็นส่วนมากกว่าไม่บ้า บ้าทำไมจะประพฤติดีศีลธรรม
เรียบร้อยนัก มีผู้ไปหารู้จักห่มผ้าสะบงทรงจีวร ทำท่า
นั่งรับแขกโดยเรียบร้อย แต่ไม่พูดเท่านั้น ต่อมากลาง
พรรษามีคนมาทำบุญด้วย 10 กว่าคน แสดงตนว่าผม
เชื่อว่าท่านไม่ใช่คนบ้า โดยเหตุที่ท่านรักษาศีลธรรม
และมีมารยาทเรียบร้อยทั้งนั่งทั้งเดิน พร้อมกับการ
เที่ยวบิณฑบาตก็มีอินทรีส่งบเสงี่ยม แต่ข้าพเจ้าอยาก
ทราบความจริง ขอพระผู้เป็นเจ้าจงแก้ความสงสัยแก่
ข้าพเจ้าบ้าง

ตอนนั้นอาตมาภาพก็กระทำหัวเราะขำๆ เท่า
นั้น แกก้นน้อมอาหารบิณฑบาตถวาย อาตมาภาพรับ
ฉันเสร็จแล้วก็ยถาสัพพี โมทนาให้พรแก่โยมคนนั้น ๆ
แล้วอาตมาภาพจึงเตือนกับโยมเหล่านั้นว่า โยมเอ๋ยจะรู้
ได้โดยเหตุมีประมาณเท่านั้นก่อน ต่อไปจะรู้ได้ใกล้ชิด
เมื่ออีกพรรษาที่ 2 ตกลงอาตมาจะจำพรรษาบำเพ็ญ
บารมีอยู่ที่นั่นประมาณเพียง 2 พรรษาเท่านั้น ว่าแล้ว

อาตมาภาพก็นั่งนิ่งอยู่ โยมแกบอกว่าโยมเฒ่าหมกความสงสัยว่าเป็นบ้าแล้วเชื่อว่าจะไม่ใช่บ้า โยมเฒ่าขอเป็นโยมอุปัฏฐากจนกว่าเจ้าสามเณรจะหลีกไป ก่อนนั้นโยมเฒ่าคนนั้นแกก็อุส่าห์ไปใส่บาตและส่งสารับทุกวัน

ต่อจากนั้นก็มีพวกคณะญาติของโยมคนนั้น มีความเชื่อถือท่านมากขึ้นว่าไม่ใช่บ้า ท่านเที่ยวบำเพ็ญบุญบารมีของท่าน ต่างคนต่างก็มีความเชื่อถือมากขึ้น มาทำบุญวันละหลาย ๆ คนจนตลอดพรรษา อยู่ต่อไปเมื่อออกพรรษาแล้ว นายอำเภอได้ข่าวว่ามีคนไปทำบุญด้วยวันละมากคน จึงนำคนเหล่านั้นไปสอบสวนที่ว่าการอำเภอ พวกเธอทั้งหลายไปเชื่อถือสามเณรบ้าง ด้วยเหตุอย่างไร โยมแก่คนนั้นตอบนายอำเภอว่า เณรไม่ใช่บ้า เณรเที่ยวบำเพ็ญบุญบารมีในศาสนานี้ นายอำเภอจึงให้คนนำตัวของอาตมาภาพ ไปยังที่ว่าการอีก เมื่อไปถึงคราวนี้นายอำเภอทำการปฏิสังขรณ์ มีน้ำฉันและหมากพลูบุหรี่ยารานาศีลขัน อาตมาภาพก็ให้ศีลแก่พวกข้าราชการหลายคน ซึ่งอยู่ในที่ว่าการนั้นเสร็จลง แก่จึงอารานาเทศน์ต่อไป อาตมาภาพจึงพิจารณาอยู่ในใจว่า หากเราแสดงธรรมขึ้นในเวลานี้ บางคน

ก็จะเชื่อถือมากขึ้น บางคนก็จะนิทาเบียดเบียนว่าเรา
อวตารอวตลลาคตกกลงเชื่อถือ ก็จะเป็นภัยแก่ความสงบ
อย่างหนึ่ง ก็มาคบหาสมาคมเพื่อพึ่งเทคนิบ่อย ๆ เรา
ก็จะมัวแต่รับแขกมิได้ทำความสงบ ส่วนผู้นิทาว่าเรา
อวตลลาค เขาก็จะนำเรื่อง^{นี้}ไปเล่าโดยความไม่พอของ
คนต่างๆ ว่าเราแสดงตนเป็นคนมีบุญอย่าง^{นี้}น้อยอย่าง^{นี้}
เราก็จะถูกไต่สวน เป็นอันตรายแก่ความสงบอย่างหนึ่ง
พิจารณาเช่น^{นี้}แล้ว อาตมาภาพก็นั่งนิ่งอยู่มิได้พูดอะ
ไร นายอำเภอบอกว่านิมนต์แสดงธรรมครับ อาตมา
ภาพพูดว่า การแสดงธรรม^{นี้}อาตมาภาพของคไไว้ เมื่อ
ต่อไปข้างหน้า คือพรรษาที่ 2 เมื่อออกพรรษาแล้ว
30 วัน วัน^{นั้น}แหละอาตมาภาพจึงจะแสดงธรรมที่ด้า
เต่างอย เมื่อท่านทั้งหลายประสงค์จะฟังแล้ว จงไปฟัง
ที่^{นั้น} ก่อน^{นี้}อาตมาภาพก็นั่งนิ่งมิได้พูดต่อไปอีก นาย
อำเภอกนิมนต์อีกเป็นครั้งที่ 2 ว่า ขอท่านจงแสดง
เถยวัน^{นี้} ก่อน^{นี้}ไปอาตมาภาพก็หลับตาลงนั่งขัดสมาธิ
เท่า^{นั้น} มิได้พูดอีกต่อไปอยู่ประมาณ 1 ชั่วโมง คนก็
เลิกไปเสียหมด อาตมาภาพก็กลับไปสู่^{ที่}ถ้ำตามเคย บำ
เพ็ญสมณธรรมต่อไป จนตลอดฤดูแล้วและฤดูฝน นับ

ว่าได้รับความสงบทั้งภายนอกและภายในใจ ต่อไปจน
ออกพรรษารวมเป็นพรรษาที่ 4 แห่งการออกเที่ยว
ธุดงค์ คราวนั้นนับแต่ออกพรรษาแล้ว เดือน 12 วัน
เพ็ญก็มีผู้คนไปทำบุญเพื่อจะฟังธรรมเทศนาด้วย จน
กระทั่งนายอำเภอเมืองวังก็ออกไปด้วย เมื่อฉันเสร็จ
แล้วก็มีคนอาราธนาธรรม อาตมาภาพจึงได้แสดงธรรม
ในข้อที่ว่า สุขขินทรีย์ยัง ทุกขินทรีย์ยัง มายูปะ
มัญจะวิญญานัง อธิบายว่า ความสุขซึ่งทั้งเป็นใหญ่
ด้วยแต่ไม่เที่ยง ความเป็นทุกข์ทางกายทางใจก็มีจริง
ทั้งเป็นใหญ่ด้วยแต่ไม่เที่ยงถูกหลอก เจ้ามายาคือวิญ
ญานัง เจ้าวิญญูตามรู้แจ้งว่า สิ่งนี้เป็นสุข เข้าอาศัย
ความสุขที่มาถึงพร้อมชั่วขณะจิต คุณแล้วก็หายไป เพราะ
ความสุขอันเกิดแต่ความพอใจ เนื่องมาจากความคิดใน
อารมณ์อันเป็นที่พอใจ แล้วก็สุขหรืออึดใจขึ้นประเดี๋ยว
เดียวเท่านั้นก็เสื่อมไป เพราะเขาเป็นของไม่เที่ยง ประ
เดี๋ยวก็ไปฉวยเอาความคิด และอารมณ์อันไม่เป็นที่พอ
ใจก็เป็นทุกข์ขึ้นเท่านั้น ประเดี๋ยวทุกข์นั้นก็หายไป ก็
ไปฉวยเอาอารมณ์อันอื่นอีก ตกลงสุขอันเกิดจากความ
ยินดีและพอใจในสิ่งที่ตนต้องประสงค์เท่านั้น จัดเป็น

ที่พึ่งแน่นอนยังไม่ได้ คือบรรดาสาธุชนในโลกนี้ต้องการความสุขทุกขณะจิตมิใช่หรือ ก็ความสุขและความอิมใจต่างก็เคยพบเห็น เคยมีความสุขความอิมใจมาแล้วทุกคนมิใช่หรือ ความสุขและความอิมใจนั้นต่างคนก็รู้ว่าเป็นของดี ทำให้จึงไปคิดและถือเอาความสุขนั้นไว้ประจำสถานจนตลอดชีวิต ข้อนี้เนื่องมาจากความไม่เที่ยงอันเป็นความจริงของโลกนั่นเอง มาตรัดรอนให้จิตใจแปรผันไป หน่วงเหนี่ยวยึดถือเอาความดีความเห็นอันไม่เป็นที่พอใจปรากฏขึ้นในสถาน แล้วก็รู้แจ้งขึ้นว่า เป็นทุกข์ใจหรือไม่สบาย ประเดี๋ยวเท่านั้นได้พบหรือได้เห็นสิ่งที่เป็นหวัระพอใจ ก็กลับมีความสุขแซมขึ้นขึ้นอีก เหตุนี้เจ้าสังขารคือความดีความนึกอันปรับปรุงขึ้นมาก็เป็นเจ้ามายาเจ้าเล่ห์เจ้ากล อีกอันหนึ่งโดยศัพท์ว่า **มายูปมัญจะ สังขารา** แปลว่า เจ้าสังขารผู้ช่างนึกช่างคิดปรับปรุงประจำสถานนี้ ก็เจ้ามายาใหญ่ ก็ประเดี๋ยวก็ปรุงและคิดอารมณ์อันเป็นที่พอใจขึ้นมา เจ้าวิญญานรับรู้ว่าเป็นสุขก็เข้าอาศัยและยึดถือ ประเดี๋ยวก็นึกคิดปรับปรุงอารมณ์ไม่เป็นที่พอใจขึ้นมา ผ่านอารมณ์ที่ดีความพอใจนั้นให้

เสื่อมหายไป เจ้าวิญญานก็รับรู้ว่าใจคอไม่สบายยุ่งและ
จุกจิกคือทุกข์ใจขึ้นมา ตกลงว่าความเป็นอยู่ของปฤชณ
ทุกจำพวก ยกแต่พระอริยเจ้าผู้ได้ประสบสันติสุขเสีย
ล้วนแต่ถูกเจ้าสังขารหลอกทั้งนั้น แล้วแต่เจ้าสังขาร
ปรุงหรือคึกคึกขึ้นมาอย่างไรก็เป็นไปตาม ปรุงความสุข
ขึ้นมาก็พลอยสุขไปตาม ประเดี้ยวปรุงความทุกข์มาก็
พลอยทุกข์ไปตาม ตกลงถึงจะมีชีวิตอยู่ถึง 100 ปี
1,000 ปีก็ดี ปรุงแต่สุขหรือทุกข์เท่านั้น ลวงตนเอง
อยู่หาที่พึ่งมิได้ แล้วแต่เจ้าสังขารจะปรุงให้ร้องไห้ก็
ร้องไห้ เจ้าสังขารจะปรุงให้หัวเราะก็หัวเราะขึ้น ตก
ลงอำนาจของจิตไม่มี เพราะเจ้าสังขารลวงเล่นไม่มี
หยุด ฉะนั้นสมเด็จพระศาสดาจึงตรัสเทศนาสรวเสริญ
ความสงบจิต จะเอาอาโยโกความเข้าไปสงบจิตเป็น
ยอดคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย เมื่อจิตสงบ
กายและสงบวาจา เมื่อกายวาจาสงบก็เป็นศีลสังวรณ
เสร็จอยู่ที่ใจสงบเท่านั้น เหตุนี้การรักษาศีลสมาธิ
ปัญญารวมอยู่ที่ใจสงบเท่านั้น ไม่ต้งไปอ่านหรือนับ
ว่า นศีล นสมาธิ นปัญญา เมื่อรักษากิจให้สงบแล้ว
กับบริบูรณ์พร้อมทั้งศีลสมาธิปัญญาเท่านั้น เมื่อไม่มี

ปัญญาจิตก็ไม่สงบ เมื่อปัญญาทำจิตให้สงบได้แล้ว คีล
สมาธิกับบริบูรณ์ขึ้นในขณะนั้น เหตุนี้สารชนผู้ต้อง
การอยากเป็นผู้มีศีลสมาธิ ในศาสนาของพระพุทธเจ้า
แล้ว ขอท่านจงแสวงหาคุณครูอาจารย์ แนะนำทาง
ปัญญาหาอุบายจะทำให้จิตสงบลงเมื่อใด ก็เมื่อนั้นท่าน
จะเป็นผู้บริบูรณ์ไปด้วยศีล ด้วยสมาธิ ด้วยปัญญา ทั้ง
รับประทานวิสัยนามาก็สมควรแก่กาลเวลาดังนี้

ต่อไปอาตมาภาพก็นั่งสมาธิหลับตาเรื่อยไป ก็
ยังมีคนศรัทธาขอปวารณาเป็นอุปัชฌ์รูป และขอมา
โทษที่ได้คุณมีนประมาทต่าง ขอเนรจงจโทษแก่ผู้
ข้าทั้งหลาย แต่ข้าก็เฉยใจดังนี้ ต่อไปมีคนมาทำบุญ
มากและขอฟังธรรมทุกวัน อาตมาภาพอยู่ไปอีก 3 วัน
เท่านั้น พิจารณาเห็นว่าเราเป็นผู้ฝึกหัดอยู่ จะมาถึง
ตัวเป็นผู้รับแขกและคลุกคลีอยู่เช่นนี้ เป็นอันตรายแก่
ความสงบเป็นที่ตั้งแห่งความกำเริบของวิญญาณ ฉะนั้น
เราควรหลีกเลี่ยงดีกว่า ต่อมาเป็นวันคำรบ 8 ฉนั้น
บิณฑบาตเสร็จ อาตมาภาพก็ลาโยมเหล่านั้นไป รู้สึก
มีคนบางคนบ่นว่า เราไม่รู้จักท่านมาบำเพ็ญบุญบารมี
เลย ต่างคนก็เข้าใจว่าข้าทั้งบ้านทั้งเมือง ดังนี้ก่อน

อาตมาภาพจึงเที่ยวไปทางหนองน้ำจันทร์ ไปพักที่ป่า
เข้าบ้านหนองน้ำจันทร์อยู่ ๑ วัน พระครูเขี้ยวไปไล่หนี
ว่าเณรหรือเขาว่าเป็นบ้าอยู่เมืองวัง เรารู้เรื่องของ
เณรแล้ว คือเณรนั้นแหละเขาบอกว่า**เป็นบ้า** จะได้เป็น
สามเณรในศาสนา ก็ห้ามมิได้ เหตุนั้นเณรจึงหลีกไปเกิด
อย่าได้อยู่ในท้องถิ่นที่นี้เลย อาตมาภาพได้ตอบท่าน
องค์นี้ว่า สามเณรมาจากสมณะ ศัพท์แปลว่าผู้สงบ
ใครเป็นผู้สงบนั้นแหละพระพุทธเจ้าเรียกว่า สามเณร
หรือสมณะ บุคคลผู้มีอิสสาและโลกอยู่ คนนั้นจะศรัทธา
ได้ก็ไม่ชื่อว่าสมณะ โดยพระพุทธภาษิตว่า **ทัฬหะ**
โตริกังกะนัง อิสสาโลกะ สามาปฺปณเ ถึง
สามโลกะวิสสติ แปลว่า บุคคลผู้มีอิสสา และม
ีความโลกอยู่ไม่รักษารุกขกัณฑ์ จะชื่อสมณะอย่างไรได้
ครั้นเมื่อท่านได้ยินเช่นนี้ ท่านก็โกรธหาว่าดูหมิ่น ท่าน
ผู้ไม่รักษารุกขกัณฑ์ก็ไม่ชื่อว่าสมณะด้วยหรือเณร อาตมา
ภาพตอบท่านว่า 1. เป็นผู้มีความอิสสา 2. โลก 3. ไม่
รักษารุกขกัณฑ์คือความสงบ ผู้ขาดคุณสมบัติทั้ง 3 นั้นแหละ
ครับ พระพุทธเจ้าไม่ชื่อว่าสมณะ ตามบาลีที่มีมาใน
ธรรมบท ภาค 7 ธัมมัญญะวรรคว่ากัณฺถนฺนํแหละครับ ท่าน

ก็โกรธ ว่าบ๊ออะไรมาอ้างศัพท์อ้างแสงอ้างกัมภีร์ธรรม
บทภาคนั้นภาคนั้น วรรคนั้นวรรคนั้น จะมาแข่งตีกับพระ
หนองน้ำจันทร์หรือเนร อาตมาภาพตอบว่า ความ
แข่งตีกันเป็นอุปภิเลส 16 ในข้อ 12 ว่าสารัมภะ การ
แข่งตีเป็นกิเลสอันหนึ่ง ซึ่งพระพุทธเจ้าไม่ได้สรรเสริญ
เลยครับ ผมพูดในที่นี้ผมพูดตามศัพท์บาลี หรือความ
เป็นจริงเท่านั้น คนที่มีกิเลสในสันดานได้ยินเข้าก็อ่อน
เป็นกิเลสทั้งนั้น เพราะความจริงเข้าไปถึงสันดาน คน
ที่เป็นกิเลส ตัวกิเลสก็ตั้งรกรอกมาเท่านั้นครับ ท่าน
พระครูเขี้ยวยิ่งโกรธใหญ่ หว่าอาตมาภาพดูหมิ่นท่าน
ว่าไม่ใช่สมณะ ทั้งเป็นเจ้ากิเลสด้วย ท่านจึงนำตัวของ
อาตมาภาพเข้าไปที่วัดของท่าน แล้วขังไว้ในโบสถ์เพื่อ
ไต่สวนในขณะนั้น ต่อไปอาตมาภาพก็นั่งสมาธิ และ
เดินจงกรมในโบสถ์เรื่อยไม่พูดด้วยกับใคร ต่อไปอีก 2
วันท่านนำตัวไปไต่สวน อาตมาภาพก็ไม่พูด มีแต่นั่ง
หลับตาทำสมาธิ ผลที่สุดท่านก็ตัดสินใจโทษ ว่าให้
อาตมาภาพขณดินชนทนายเข้าวัด แล้วถามว่าเนรยอม
ตัวไหม อาตมาภาพก็ไม่พูด เป็นแต่นั่งหลับตาคักจิต
ไว้ภายในเรื่อยไป ตกกลางคืนก็มอบให้ฝ่ายบ้านเมืองนำ

ทั่วไปพิสูจน์ว่าเป็นคนอย่างไรแน่ โปลิสคือนายตำรวจ
ก็นำตัวของอาตมาภาพ ไปขังไว้เรือนจำของศาลเมือง
สองครไต้สองวัน นายอำเภอเมืองสองครจึงนำตัวของ
อาตมาภาพไปยังศาลเพื่อชำระคดีเรื่องนั้น กับท่านพระ
ครูเขียว และเจ้าคณะแขวงเมืองสองคร นายอำเภอ
อ่านคดีฟ้องเสร็จแล้ว ถามอาตมาภาพว่า ไ้คว้าให้ท่าน
พระครูเช่นนั้นหรือไม่ อาตมาภาพตอบว่า ไ้คว้าอย่าง
นั้นจริง แต่ไม่ได้ว่าให้ท่านพระครู นายอำเภอจึงถาม
ต่อไปว่าเณรว่าให้ใคร อาตมาภาพตอบว่า อาตมาว่า
ที่ปากของอาตมาเองไม่ได้ว่าให้ใคร และไม่ได้ออกชื่อ
ของใคร ว่าคนชื่อนั้นชื่อนี้ไม่รักษารัฐวงศ์ และมีความ
โลภและความอริสสาไม่ชื่อว่าสมณะ ทั้งนี้หามิได้ เป็น
แต่อาตมาภาพว่าไปตามกาถารมมบท ที่พระพุทธเจ้า
ตรัสไว้เท่านั้น

ท่านพระครูเขียวท่านก็ว่าบ้ากึก ถ้าไม่พูดมันก็
ไม่พูด ถ้าพูดมันเล่นสำนวน จริงหรือไม่เณร อาตมา
ภาพตอบว่าจริงครับ ตามความประสงค์เองท่าน แต่
จะจริงตามคำของพระพุทธเจ้าก็หามิได้ ท่านถามต่อ
ไปว่า จริงตามคำของพระพุทธเจ้านั้นอย่างไร อาตมา

ตอบว่า จริงคือความคืบนั้นแหละเป็นความจริงของ
พระพุทธเจ้า ท่านถามต่อไปว่า คืบอะไร อาตมาภาพ
ตอบว่า คืบความโกรธและความจองล้างจองผลาญ จึง
ได้นามว่า สวาระกะ คือ สวาก ผู้ฟังคำสั่งสอนของพระ
พุทธเจ้า ท่านถามต่อไปว่า เณรคืบได้และฟังคำสั่ง
สอนของพระพุทธเจ้าแล้วหรือยัง อาตมาภาพตอบว่า
ถ้าผมคืบความโกรธ และความจองล้างจองผลาญกับ
คนอื่นได้ ก็ได้ชื่อว่าผมคืบและฟังคำสั่งสอนของพระ
พุทธเจ้า ถามผมคืบไม่ได้ผมก็ยังคืบไม่ได้คืบนั้นเอง ท่าน
จึงถามต่อไปว่า เทียวนี้เณรคืบได้ไหม อาตมาภาพ
ตอบว่า ถ้าผมคืบความโกรธของผมได้เทียวนี้ผมก็คืบ
ได้ ถ้าผมคืบยังไม่ได้ผมก็ยังคืบอยู่นั่นเอง ถ้าเช่นนั้นเณร
เป็นอรหันต์แล้วหรือ อาตมาภาพตอบว่า ถ้าผมสิ้น
อาสวะผมก็เป็นพระอรหันต์ ถ้าผมยังไม่สิ้นอาสวะผม
ก็ยังเป็นปุถุชนอยู่ ท่านถามอีกว่า เณรสิ้นอาสวะแล้ว
หรือยัง อาตมาภาพตอบว่า ถ้าผมสิ้นไปแล้วจากอาสวะ
อาสวะก็สิ้นไปจากผม ถ้าผมยังไม่สิ้นจากอาสวะ อาสวะ
ก็ยังอยู่ที่ผม ต่อไปในนี้นายอำเภอเมืองสองครจึงว่า
หยุดก่อนครับ ท่านพระครูอย่าเร่งถามเณรนักในเรื่อง

เช่นนั้น ผมจึงเข้าใจได้ว่าเธอไม่ใช่คนก๊กและบัลเลย์ ท่าน
องค์นี้เป็นนักพรต คือผู้บำเพ็ญเพียรในศาสนาแน่นอน
ก่อนนั้นนายอำเภอถามว่า เธอมีอายุเท่าไร อาตมาภาพ
ตอบว่า เวลานั้นอายุของสังฆาร 18 ปีนี้ นายอำเภอจึง
ว่า ผมขอนิมนต์เธออยู่วัดในเมืองนี้ไ้หรือเปล่า
อาตมาภาพตอบว่า ไ้แต่เฉพาะวันที่อาตมาอยู่ ถ้า
อาตมาหนีแล้วก็เป็นอันว่าไม่ได้อยู่ ก่อนนั้นไปทางศาล
ก็ตัดสินยกเลิกว่า ไม่จำเป็นจะเกี่ยวข้องในท่านผู้เช่นนั้น
เพราะท่านเที่ยวบำเพ็ญส่วนกุศลเท่านั้น ท่านไม่หวัง
ว่าจะอยู่ในท้องถิ่นเขตแดนของใคร จะไปหรือจะอยู่ก็
แล้วแต่เรื่องของท่านนั้น ก่อนนั้นก็เลิกแล้วกันไป ฝ่าย
ว่าอาตมาภาพจึงเที่ยวไปแขวงสุวรรณเขต แล้วข้ามฝั่ง
แม่น้ำโขงเที่ยวไปตามดงบังอี ไปถึงเขาสีดานพักบำ
เพ็ญอยู่ที่นั่น ได้ทดลองกำลังใจด้วยวิธีอดข้าว 3 วัน
จะฉันทนหนึ่ง เพราะอยากทราบว่าเป็นปฏิบัตินานปี
เพียงนี้ เราจะมีกำลังของขันติมากน้อยเพียงไร และ
เราอาจจะมีอุปนิสัยระบับเวทนา แก่หิวเท่านั้นไ้หรือไม่
เมื่อเวทนาใหญ่คือความตายจะมาถึง จะไม่ชั่วร้ายกว่า
หิวข้าว 3 วันนี้หรือ เราทดลองในเวลาเช่นนั้น เมื่อ

เวทนากล้าจนถึงตายมาถึงเข้า เราจะรู้ได้อย่างไรว่า
เราก็คงคิดให้ล่วงทุกข์เวทนาเช่นนี้ได้หรือไม่ เมื่อ
พิจารณาเช่นนี้แล้ว ก็ตั้งหน้าบ่าเพียรเพียรด้วยวิธีสาม
วันจึงฉันทนหนึ่ง อยู่ที่นี่สิ้น 3 เดือน เผอิญพวกรา
พากันแตกตื่นว่าเป็นผู้มีบุญ ไม่ฉัน 3 วันยังเดินได้
คล่อง ๆ ต่างก็พากันมาเฝ้าดูแน่นอยู่มากมาย อาตมา
ภาพบอกเขาว่า อาตมาภาพมาบำเพ็ญขันติบารมี ไม่
ใช้ผู้มีบุญมีบาปอะไรดอก เป็นสามเณรในศาสนาของ
พระพุทธเจ้า เสนอด้วยสามเณรทั้งหลายที่มีอยู่ทั่วไป
เขาก็ไม่เชื่อ ยิ่งแตกตื่นกันมามาก เฝ้าอยู่ทั้งกลางวัน
กลางคืน อาตมาภาพพิจารณาเห็นเป็นอันตรายแก่ความ
สงบจึงหลีกเลี่ยง จากที่นั้นข้ามไปทางภูเขาแก้ว แขวง
อำเภอนาแก ไปพบพระองค์หนึ่งเป็นพระกรรมฐาน
พักอยู่ถ้ำพระเวส ชื่ออาจารย์หลาย ซึ่งคนเล้าลือว่า
ทำรู้หัวใจคนผู้ไปหา อาตมาภาพคิดปัญหา 4 ข้อว่า
จะไปศึกษาท่านคือ จิตรวม 1 จิตอยู่ 1 จิตเข้า
สู่ภวังค์ 1 จิตเป็นสมาธิ 1 ต่างกันอย่างไร และ
คุณสมบัติจะพึงได้พึงถึงของขณะจิตทั้ง 4 นี้ ต่างกัน
บ้างหรือไม่ พอคิดไว้แล้วก็เดินเข้าไปหาท่าน พอกราบ

ลงเท่านั้น ท่านหัวเราะยิ้ม ๆ แล้วพูดว่าอย่างไรปัญหา
4 ข้อ ที่ทำความสงสัยมานั้นยกขึ้นสนทนากันได้ ที่
จริงอาตมาภาพยังไม่ได้ตาม ท่านยกขึ้นมาบรรณก่อน
ส่วนอาตมาภาพทั้งนี้ก็กระตาคใจขึ้นมาว่า แม้ท่านรู้ได้
จริง ๆ แล้ว อาตมาภาพก็จึงขออาราธนาให้ท่านแสดง
มีนัยต่างกัน พร้อมทั้งคุณสมบัติของจิตทั้ง 4 ขณะจิต
ก่อนนั้นอาตมาภาพก็มีความเลื่อมใสในข้อปฏิบัติของท่าน
อาตมาภาพขอเรียนกรรมฐานอยู่ด้วยท่าน 16 วันพอดี
อาตมาภาพก็ป่วยหนักลง ท่านก็จากไปในวันนั้น

ก่อนท่านจะไปท่านสั่งว่า ถึงป่วยก็ไม่เป็นไรใน
ชีวิตนี้ เณรจะต้องได้บวชเป็นภิกษุ แต่ก่อน ๆ มาทุก
ชาติเณรได้บวชและบำเพ็ญมาดังนี้ ได้ 11 ชาติแล้ว
แต่ยังไม่ได้บวชเป็นพระสักที ครบอายุ 18-19 ก็ตาย
เสียก่อน ด้วยบุพพกรรมของเณรเคยได้เป็นเสือโคร่ง
ใหญ่มา 11 ชาติ ทำลายชีวิตสัตว์ที่มีคุณทั้งหลาย 10
ตัวมาเป็นอาหาร ด้วยกรรมอันมาชดกันทำให้ชีวิตสั้น
จึงยังไม่ได้อุปสมบทเป็นพระสักที บัดนี้เณรพ้นจาก
เวรเช่นนั้นแล้ว ต่อไปก็จะมีปฏิปทาอันสะอาดดี และ
พึงได้อุปสมบทเป็นพระแต่ชาตินี้เป็นต้นไป และท่าน

ทำนายต่อไปว่า เณรมินิสัยเสียโคร่งเป็นสันดาน
เพราะเณรเกิดเป็นชาติเสียตึก ๆ กันทั้ง 11 ชาติ 1. น้ำ
ใจกล้าหาญ 2. ชอบเที่ยวกลางคืน สบายกว่ากลางวัน
3. ถ้าได้อยู่ที่ซ่อนเร้นส่งตจากคนจิตเป็นที่สบาย 4. ได้
ลงมือทำอะไรแล้วผิดหรือถูกก็ถอนได้ยาก เพราะทำ
อะไรมักอยากให้อยู่ในกำมือของตน ก่อนข้างกล้าไป
ด้วยโทสะสักหน่อย แต่ว่าพยายามไปเกิด อายุ 20 ปี
จะมีความรู้ความเห็นเป็นที่อื่นใจดังนี้ ก่อนนั้นท่านก็เดิน
เที่ยวไปตามชายภูเขา ฝ่ายว่าอาตมาภาพก็นอนป่วยอยู่
ที่นั่น 4 วัน ก็รู้สึกทุเลาลงพอจะเดินไปบิณฑบาตได้
อาตมาภาพก็ทำความเพียรอยู่ที่นั่นสิ้น 1 ปี กับ 6 เดือน
รู้สึกได้รับความสบายกายสบายใจมาก ทางอาศัยบิณฑ
บาตบ้านแก้งมะหับ ทางจากถ้ำถึงบ้าน 100 เส้น ะ
หว่างบำเพ็ญอยู่นั้นได้ 11 เดือน ผ่านเห็นคนมาบอก
ให้ไปเฝ้าพระพุทธรูปออกจากถ้ำไทรทุก ๆ วัน จน
แทบจะนอนไม่หลับ หลับลงก็ปรากฏคนมาบอกในทัน
ใด ตกลงอาตมาภาพก็เข้าไปดูในถ้ำนั้น เข้าไปประ
มาณ 3 เส้นเศษ เห็นแผ่นทองคำฝังตั้งอยู่ กู जानเป็น
ตัวลวโจความว่า พระภิกษุอ่อน พรรษา 7 ได้สร้าง

พระพุทธรูปบรรจุไว้ที่นี้ แต่พระเจ้านิพนธ์แล้ว 521
ปี ก่อนนั้นอาตมาภาพก็กลานเข้าไปอีกประมาณ 2 เส้น
เห็นพระพุทธรูปตั้งอยู่กับเสาเหลืองตัวหนึ่ง รูปเหมือน
ตัวหนึ่งที่อาศัยในถ้ำนั้น อาตมาภาพก็หยิบเอาแต่พระ
พุทธรูปองค์หนึ่งเป็นพระปรอท มาไว้เป็นที่สักการะ
แต่อยู่ในถ้ำก็หลายวัน อาตมาภาพถือเอาเฉพาะแต่พระ
ปรอทองค์หนึ่งกับดาบเล่มหนึ่ง กับแผ่นทองหนัก 12
บาท นายฮ้อยอุ้ยบ้านซองไปล่าเนื้อ ไปแะเห็นเข้า
ขอคุ่ว่าเป็นทองแท้แล้วก็ขอ อาตมาภาพก็ให้ไป ส่วน
พระปรอทนั้น ถึงกำหนดที่อาตมาภาพจะเที่ยวลี้ภัยไป
จากที่นั้น มานิมิตฝันว่ามีคนมาห้ามไม่ให้เอาพระปรอท
ไปด้วยพร้อมทั้งดาบ อาตมาภาพก็ตื่นไว้ที่คงเดิม แล้ว
ก็เที่ยวไปที่ภูเขาค้อที่ดำไทร อาศัยบิณฑบาตบ้านคิ้ว
ไปพักทำความเพียรที่นั่นด้วย ได้รับนิมิตฝันเห็นแต่
มารัดตัวแทบทุกวัน จนบางวันก็ละเมอร้องไห้ก็มี
เพราะฝันเห็นแล้วก็กลัว ฝันว่ารู้งัดแน่นไปจนหายใจ
ไม่ออก แล้วก็ละเมอร้องอย่างแรงก็มี เมื่อตื่นขึ้นมา
แล้วก็ไหว้พระแล้วอธิษฐานว่า ข้าพเจ้ามาบำเพ็ญบารมี
อยู่ที่นี่ เป็นเพราะเหตุไรหนอจึงฝันเช่นนั้นทุกวัน หาก

ข้าพเจ้าจะถึงแก่ความเสื่อม หรือทำความเจริญสิ่งหนึ่ง
สิ่งใด ด้วยอำนาจคุณพระรัตนตรัย จงกลบบันดาลให้
ข้าพเจ้าทราบแห่งเหตุวันนี้ ขึ้นในวันต่อไปแก่ข้าเทอญ
ดังนี้ พอค่ำวันนั้นประมาณ 7 โมง ก็จำวัดฝันเห็นพระ
หลวงตาแก่ ๆ มาบอกว่า จงระวังเนรมายู่ที่นี่แล้ว
อีก 4 วันเนรมะเห็นคู้ว่าสนา แล้วเนรมะร้อนใจเพราะ
ผู้หญิงคนนั้น ก็พอคิดนั้นนอน ต่อนั้นอาตมาภาพก็ลุก
ขึ้นทำความเพียรเดินจงกลมไปตามเรื่อง อีก 4 วันพอ
ตีนิมิตบาทกลับมา เผอิญผู้ใหญ่มานั่งมาทำบุญกับ
ลูกสาวคนหนึ่งอายุ 20 ปี พอมานั่งลงเท่านั้น มอง
เห็นหน้าผู้หญิงคนนั้น ยังไม่ได้พูดอะไรเกิดประหม่าใจ
ขึ้น ดูเหมือนรักก็ไม่ใช่เกลียดก็ไม่เชิง ใจคอว่าวุ่น
รู้สึกว่ายายใจไม่รู้ลืม ใจคอไม่หนักแน่นอย่างแต่ก่อน
อาตมาภาพก็นั่งพิจารณาอยู่ จะเป็นเช่นนั้นกระมัง ทรง
ความฝันของเราเมื่อวันที่แล้วมานี้ ว่าจะพบคู้ว่าสนา
ต่อนั้นโยมผู้ใหญ่มานั่งคนนั้น ก็ถามหาบ้านเกิดเมืองเกิด
ถามทั้งบิดามารดา แล้วแก้ก็ปวารณาว่า ไม่รู้เป็นอย่าง
ไร ผมเห็นคุณไปเที่ยวบิณฑบาตแต่วันมาที่แรกจนบัด
นี้ รู้สึกคิดถึงคุณเนรมคล้ายกับบุตรของทนจริง ๆ ดังนี้

ส่วนหญิงลูกสาวคนนั้นพูดว่า ฉันเองไม่รู้ว่าเป็นอย่างไร นับแต่วันได้เห็นท่านเข้าไปบิดบาตจนบัดนี้ รู้สึกติดรักรักท่านยิ่งกว่าพี่ชายน้องชายของตน ท่านก็เป็นคนหนุ่ม ๆ ทำไมเที่ยวกรรมฐานนอนตามถ้ำตามเขาคณเดียว ข้อนี้เองยิ่งเป็นเหตุให้ดิฉันคิดสงสัยมากขึ้น แทบน่าตาจะร่วงออกทั้งนี้

ก่อนนี้อาตมาภาพก็นั่งพิจารณาภายในใจว่า นับแต่วันเราเกิดเป็นมนุษย์มา ไม่มีเลยที่เราจะมาคิดชอบคิดรักกับคนจนหายใจไม่อึดอย่างนี้ ไม่มีเลย แต่ไม่พูดอันนี้เป็นแต่คิดในใจเท่านั้น แล้วพิจารณาต่อไปว่า เราจะหากำพุทอันหนึ่งอันใด มิให้เป็นที่พอใจรักใคร่กันต่อไปอีก จึงนึกได้ขึ้นมาแล้วก็ข่มใจพูดคุยประหนึ่งว่า ไม่มีความยินดีสักกณิดเดียว พูดว่าโยมผู้ใหญ่พร้อมทั้งนางสาวนั้นเป็นคนโง่หาปัญญามิได้ ทำไมจะมารักของทั้ง ก็รูปโฉมทั้งสรีระร่างกายนี้ ทั้งของโยมทั้งสองทั้งของอาตมานี้ ต่างก็จะพากันเอาไปฝังดินทั้งทุก ๆ คนมิใช่หรือ เมื่อถึงที่สุดต่างคนก็ต่างเขาจะเอาไปฝังดินทั้งอยู่แล้ว ก็ประโยชน์อะไรจะมาคิดรักของทั้งกันเล่นเปล่า ๆ ใครก็อยู่ไปจนกว่าจะเอาไปทั้งเท่า

นั่น สิ่งที่เราควรรักก็คือศีลธรรมเท่านั้น ไม่ควรรักกว้าง
กระตุก คือรูปโฉมอันเป็นของจะทิ้งลงสู่แผ่นดินทุกคน
ไป ว่าแล้วอาตมาภาพก็ฉันทบิณฑบาตนั้นเรื่อยไป พอ
อิ่มเสร็จแล้วแกจึงถามว่า คุณณเรศดูเหมือนจะไม่สีกสัก
ทีละหรือ อาตมาภาพจึงตอบขึ้นในทันใดว่า อาตมา
ไม่ได้บวชเพื่อจะสีก บวชเพื่อจะบำเพ็ญกุศลบารมีเท่า
นั้น คืออาการของการสีกยังไม่ได้คิดไว้เลย อาตมา
ได้คิดไว้เพียงว่า การบวชของเรามีประโยชน์ และธรร
จะบำเพ็ญส่วนกุศลเท่านั้น ธรรหรือประโยชน์นอกนั้น
ไม่ใช่การงานของนักบวช จึงมิได้คิดไว้ ว่าแล้วอาตมา
ภาพก็ให้พระยะธาสัพพี พอเสร็จหญิงนั้นจึงพูดสอ
ขึ้นว่า คุณณเรศมัวแต่จะเพียรสร้างบารมี นานเข้าจะลืม
กิดสีกทีเดียวจะแก่เสียก่อนดังนี้ ต่อนั้นอาตมาภาพนึก
ขึ้นได้ว่า พูดในเรื่องเช่นนั้นจะเป็นอันตรายแก่ความสงบ
ต่อนั้นกันนั้นนั่งสมาธิเรื่อยไปไม่พูดคนทั้งสองพอถูกเห็น
อาการเช่นนั้นก็ชวนกันกลับบ้าน ฝ่ายอาตมาภาพนั้น
พอคนทั้งสองหลีกไป ก็รู้สึกคิดถึงหญิงคนนั้นจนรู้สึก
หายใจไม่อิ่ม และใจคิดว่าเหว่มาก นิ่งก็ไม่นาน นอน
ก็ไม่หลับ เพราะปรากฏว่าถูกหัวใจแขวนเหวี่ยงไป

เหวี่ยงมา เป็นเช่นนี้อยู่ ๒ วัน รู้สึกเป็นทุกข์มาก
อาตมาภาพจึงดำริว่า ประโยชน์อะไรเราจะอยู่ด้วยความ
เป็นทุกข์เช่นนี้ เราตายเสียในเร็ว ๆ นี้จะไม่ดีกว่าหรือ
หากเราจะสึกไปมีครอบครัว และฆราวาสต้องทำปา
ณาติบาตเป็นอาชีพ เราก็จะสร้างกรรมเป็นที่อาศัยไป
ข้างหน้า สู้ว่าเราตายเสียก่อน อย่าให้ทันได้ทำบาป
กรรมเลย จួយเอาศีลธรรมที่เราได้ประพาศมาแล้วนี้
เป็นที่อาศัยไปเสียก่อนดีกว่า เราจะสึกออกไปสร้างเฮา
บาปเอากกรรมต่อไปอีกตั้งหลายมีหลายเคื่อน เมื่อ
พิจารณาตกลงเช่นนี้แล้ว จึงตั้งสัจจะอธิษฐานว่า หาก
ความรักหญิงคนนี้ ไม่ตายไปจากจิตใจของข้าพเจ้า ขอ
ให้ข้าพเจ้าจงได้ตายไปเสียก่อนภายใน 10 วันนี้ ข้าพ
เจ้าจงอย่าทันได้สึกไปทำบาปกรรมทั้งหลายเหล่านี้ต่อ
ไปอีก เมื่ออธิษฐานเสร็จแล้วก็ตั้งใจว่า หากไม่หาย
จากความรักหญิงคนนี้ เราจะไม่นั่งข้าวแต่วันนี้เป็นต้น
ไป จนกว่าชีวิตนี้ตายไปเสียก่อน ก่อนนั้นอาตมาภาพก็
ตั้งหน้าไม่นอนข้าวไปได้ 5 วัน แต่ก็น้ำอยู่ถึงวันครบ
5 จึงสังเกตภายในจิต ว่าความรักและคิดถึงเช่นนี้เบา
แล้วหรือยัง รู้สึกว่าหนักแน่นอยู่เสมอเท่า จึงนึกขึ้น

มาว่า เมื่อเรายังฉันท้อยู่ ชีวิตนั้นก็จะต้องอยู่ได้นาน
ความรักอันนี้ก็จะต้องกำเริบเรื่อยไป ฉะนั้นอย่าเลย แต่
ต่อไปเราจะไม่ฉันททั้งชั่วทั้งหน้า ให้ชีวิตนั้นตายไปเสีย
เร็ว ๆ หากความรักอันนี้ยังไม่เบาลง หรือหายไปจาก
สันดานของเราเมื่อไร เราก็จะไม่ฉันททั้งหน้าทั้งชั่วจน
กว่าจะถึงวันตาย หรือจนกว่าความรักจะหายไปจาก
สันดาน ต่อไปเมื่ออดทั้งชั่วทั้งหน้า อดน้อยอยู่อีกภายใน
2 วัน รู้สึกว่าเมื่อนอนหลับไป หายใจเข้าออกลำ
คอแห้งเสียงหายไปทั้งวอก ๆ ที่นอนนั้นจึงพิจารณาต่อ
ไป เห็นว่าความรักใคร่เช่นนี้ก็ยังไม่ปรากฏอยู่ พิจารณา
ว่า แม้ความรักใคร่และความกระสันอันนี้ จะมีรากลึก
ลงไปแก่กับชีวิตนี้แหละหรือ ตกลงว่าเอาเถิดหากชีวิต
กับความรักอันนี้ จะถอนจากความเป็นอยู่ในชีวิตนี้
พร้อมกันแล้วตายไปก็ตาม ขอแต่อย่าทันทัดสีกออกไป
ทำบาปกรรมเหล่านี้อีก หากเราตายไปเสียเวลานี้ยัง
คิดว่า เพราะเกิดมาในชาตินี้เรายังมิได้สร้างบาป บาป
ก็จะมิได้มีแก่เรา เราได้สร้างแต่ส่วนเป็นกุศล คือศีล
ธรรมกับบุญกุศล คือศีลธรรมที่เราสร้างไว้จะเป็นของ
เรา เพราะเราได้สร้างไว้แล้ว สู้ว่าเราตายไปแล้วฉวย

เอาบุญไปสู่สุคติก่อน อย่างนั้นให้ถึงเราไปสร้างกรรมที่
เป็นบาปเลย เมื่อพิจารณาเช่นนี้แล้ว ก็ตั้งหน้าออกต่อ
สู่ความหิวหน่ออีกวันหนึ่ง จวนค่ำรู้สึกหายใจไม่ไหวถึง
ถึงสะทือเลย แต่อย่างนั้นความกระสันก็ปรากฏอยู่บ้าง
แต่เบาลง ที่สุดต่อไปตอนกลางคืนประมาณ 5 หุ่่ม รู้
สึกหายใจไหลทั้งสองหอบขึ้นด้วย คือสูบเอาลมหายใจ
แรง ๆ ก็ไม่ปรากฏว่ามีลมเข้าไป ปรากฏแต่ลมออก
เป็นส่วนมาก ขณะนั้นจึงรู้สึกว่ ความกระสันหายไป
เป็นเย็นขึ้นตามเนื้อตามตัว สว่างสวยเป็นที่วิ้ง ๆ เวียน
คล้ายกับจะอาเจียนแต่ไม่อาเจียน เป็นแต่เย็นขึ้นมา
ไม่ช้ารู้สึกหายใจสูบลมเข้าทั้งร่าง รู้สึกถึงแค่หน้าอก
ขึ้นมาลำคอไม่ถึงท้องอย่างแต่ก่อน หนักเข้าหายใจเข้า
ออกทั้งแรงก็ปรากฏว่ามีลมเข้าออกด้วย รู้สึกปลายจมูก
ติ่ง แล้วก็เหงื่อไหลออกที่ริมสกและทั่วไปทั้งศีรษะ รู้
สึกว่าความรักความกระสันเช่นนั้น ชาติไปจากสันดาน
คือความเป็นอยู่ในขณะนั้น ไม่ช้าปรากฏมีแสงคล้าย
กับแสงหิ่งห้อยออกจากตา และลืมตาอยู่ก็ไม่เห็นอัน
อื่น เห็นแต่แสงชนิดนั้นหลังไหลออกจากลูกตา มีทั้ง
สีแสด สีแดง ค่ำ ขาว เทียว ครอบทุกชนิดลอยขึ้นข้าง

บน ลูกเขาก็เลือกขึ้นข้างบนตามแสงอันนั้น รู้สึกว่า
อันนั้นไม่ใช่อื่น วิญญาณทางตาของเราออกไปแล้ว ไม่
เข้าวิญญาณทางหูก็จะดับ ก็เป็นอันว่าเราตายไปเท่านั้น
ที่ความกระสันยังไม่ปรากฏ จึงนึกทศลงน้ำใจดูว่า
สึกไปเอนางสาวนั้นเด็ก รู้สึกขณะนั้นจิตใจไม่เกี่ยว
ข้องด้วยเลยเป็นอันขาด เป็นแต่สวิงสวายไปเท่านั้น
จึงกำหนดได้ว่าเรายังไม่ตาย ความรักความกระสันเช่น
นั้นตายไปก่อนแล้ว มิฉะนั้นเราควรกลับฉันทน้ำเสียใน
เวลานี้ พอให้ชีวิตนี้ตั้งอยู่กว่าจะถึงเวลาเช้า จึงไป
บิณฑบาตมาฉัน นึกแล้วก็ว่าเอน้ำอยู่ในกระบอกไม้
ไผ่มาฉัน เมื่อฉันน้ำล่องลงไปในห้องรู้สึกท้องลั่นดัง
วูบวับ ปรากฏลำไส้ข้างในกระตุกเป็นขด ๆ ขึ้นมา แล้ว
เร่ออก 2-3 พัก รู้สึกหายใจสะดวกก็ส่งถึงที่สะดือ
เมื่อหายใจสุบลมแรง ๆ ก็ดูเหมือนที่สะดือพุ่งออกและ
หยดเข้า รู้สึกมีกำลังพอที่จะดำรงชีวิตอยู่ต่อไปได้ ต่อ
นั้นก็กลานไปที่ป้อนาฉันน้ำจันอิม สรงน้ำพร้อมเสร็จ
แล้วแต่เช้าตรู้งี้รู้สึกสบายขึ้น เคนไค้แข็งแรงพอสม
ควรกับบิณฑบาตวันนั้น ก่อนฉันข้าววันละ 7 คำอยู่
15 วัน รู้สึกเบากายเบาใจ หายจากความอาลัยในกระ

สนรักใคร่ ต่อนั้นก็เที่ยวไปตามหลังเขาได้ 3 วันถึง
ภูเขากุดพักน้ำเพ็ญเพียรอยู่ที่นั่น เกิดสัญญาณวิปาสคตา
กันว่าตนพ้นวิเศษ ก็จำพรรษาอยู่ที่นั่น ในกลางพรรษา
นั้น ได้พิจารณาเรื่องของศาสนาได้ความว่า เวลานั้นมี
ภิกษุเป็นมหาโจรปล้นพระศาสนา คือภิกษุประพฤติ
ผิดพระธรรมวินัย ทำการซื้อถูกขายแพง ประจบประ
เจงกับชาวบ้าน และซื้อผ้าแว้วควายขบขี้เป็นพาหนะ
สะสมเงินทองสิ่งของไว้เป็นทุนเป็นกำลัง อาศัยได้
ทรัพย์จากพระพุทศาสนา ที่เขานำมาบูชาเมื่อตนยัง
เป็นบรรพชิตอยู่ พอได้แล้วก็ลาสิกขา นำเครื่องบูชา
ที่เขาให้แต่ยังเป็นพระไปเป็นทุนกำไรค้าขาย ในคราว
ที่ตนสึกออกไปเท่านั้น ตกลงผู้บวชในศาสนาจะแสวง
หาพระนิพพานนั้นเป็นส่วนน้อย ผู้บวชแสวงแก้ลาภ
ยศเป็นส่วนมาก พระพุทศาสนาถือคำสั่งสอนของ
พระพุทธเจ้า จะเป็นลัทธิอันดีที่พระพุทธเจ้าวางไว้
เพื่อกุลบุตรผู้ต้องการความพ้นทุกข์นั้น มิได้วางไว้เพื่อ
ให้เป็นที่พักพิงของบุคคลผู้เพ่งต่อความโลภ บัดนี้มี
ภิกษুবวชอาศัยในพระพุทศาสนา เพ่งต่อความโลภ
มาก ทำตนเป็นหมอกุและหมอรักษาไข้ เอาบัจจเงิน

ทองของชาวบ้าน ยังมีการซื้อถูกขายแพงเข้าอีกหลาย
อย่างหลายประการ เป็นอันตราয়แก้พระพุทธศาสนา
เมื่อพิจารณาเช่นนี้แล้ว ตกงออกพรรษาแล้วจะเที่ยว
ประกาศพระพุทธศาสนาพร้อมทั้งสังคายนา ครั้นเมื่อ
ออกพรรษาแล้วก็ลงจากเขาไปบ้าน ชักชวนพี่ชายออก
เที่ยวกรรมฐานไม่ช้าจะนำพาทำสังคายนา พี่ชายก็ติด
ตามไปถึงอำเภอท่าบุง ยังมีโยมหลายคนมาฟังธรรม
เทศนา มีนายพิมพ์และนายอินเป็นต้น วันใดแสดง
ธรรมเทศนา เพื่อประกาศพระศาสนาตามความสำคัญ
วิปัสสนาของตนว่า **ธัมมะวาทีโน ทพพะลาโหติ**
อะวินยะวาทีโน พะละวันโตโหติ แปลเอาเนื้อ
ความว่า ในกาลก่อนพระธรรมะวาทิมีกำลังกล้า รักษา
ธรรมวินัยในศาสนานี้เรียบร้อยเป็นน้าเลื่อมใสบูชา บัด
นี้ธรรมะวาที คือภิกษุโจรปล้นศาสนา มามีกำลังกล้า
เบียดเบียน ประพฤดย้ายพระธรรมวินัยให้เสื่อมสูญ
เป็นตัวอย่างแก่ลูกบุตรผู้บวชเมื่อภายหลัง ฝ่ายญาติโยม
กลายเป็นเคียดแค้น ให้กำลังแก่พระอลัชชีประพฤดย้าย
พระพุทธศาสนา เช่นนำพระให้เป็นหมอกุ และหมอ
ขี้บุงขี้ฉี่ และทำการกีดต้อมเงินต้อมทองของพระไป

เป็นทุน^๕ซื้อขาย แบ่งทุนแบ่งกำไรกันและกัน และฝ่าย
พระก็เป็นอลัชชี ฝ่ายโยมก็เป็นเตียรถีย์ไม่รู้เห็นรู้ตัว
ช่วยกันย่ำยีพระพุทธศาสนา เป็นมหาโจรปล้นพระ
ศาสนา^{๕๕}ทั้งนั้น ตกลงว่าท่านเหล่านี้ การังกัถวา^๕ กรัน
ทำกาลกิริยาตายไปแล้ว จะไปตกมหาเวจรีนรกด้วยโทษ
ประพฤติเป็นอลัชชี ย่ำยีพระธรรมวินัยให้เสื่อมทรุดช้ำ
รุดไป ต่อ^๕นั้นก็แสดงไปหลายนัยเอนกประการ เมื่อ
แสดงจบลงมีคนเลื่อมใสมาก ขอปฏิญาณตนเป็น
อุบาสกในพระศาสนาเสียใหม่ เพื่อชำระบาปกรรมที่ได้
กระทำมาแล้วทั้งนี้ ต่อ^๕นั้นยังมีขุนคีรีสมันการ ปลัด
ชาวคนหนึ่งเห็นพ้อง นอก^๕นั้นเขาก็ว่าแสดงธรรมกระ
ทบกระทั้งไม่เรียบร้อย จนกระทั้งเจ้าคณะแขวงก็เข้าใจ
ว่าแกล้งแสดงธรรมกระทบ ท่านสั่งไปกับปลัดชาวว่า
ให้สามเณรหนีเสียดีกว่า มิฉะนั้นจะเดือดร้อนทั้ง ๒
ฝ่าย ขุนคีรีสมันการก็นำความอันนั้นมาแนะนำว่า เจ้า
คณะแขวงท่านเคือง ขอเณรจงหลีกไปเสียก่อน ต่อ^๕
นั้นขุนคีรีสมันการจึงเล่าให้ฟังว่า บัด^๕นี้ยังมีอาจารย์ ๒
๒ ท่าน คือพระอาจารย์สิงห์องค์หนึ่ง พระมหาปิ่น
องค์หนึ่ง ท่านใส่ใจทาง^๕นี้ ขอท่านสามเณรจงหลีกไป

หาท่านเหล่านั้นเกิด เวลานั้นท่านอยู่จังหวัดขอนแก่น
อาตมาภาพได้ทราบข่าวว่า ท่านเหล่านั้นรักษารัฐคงค์และ
มุ่งประโยชน์ในพระศาสนา อาตมาภาพก็เดินจากอำ
เภอบุ่ง 8 คืบไปถึงจังหวัดขอนแก่น ได้ทราบว่าพระ
อาจารย์สิงห์ และอาจารย์มหาปิ่นพักอยู่ที่ป่าช้า อาตมา
ภาพก็ตรงเข้าไปศึกษา ได้ความพระเถระทั้งสองพร้อม
ด้วยสานุศิษย์ทั้งหลาย 70 รูป ปฏิบัติตรงตามพระธรรม
วินัย ต่อนั้นอาตมาก็เฝ้าอุปัชฌาย์เป็นศิษย์ของท่านพระ
เถระทั้งสอง แล้วก็ลาท่านไปบำเพ็ญอยู่ป่าช้าบ้านโนน
รังพรรษาหนึ่ง

ในกลางพรรษานั้น บำเพ็ญเพียรไปก็เพียงแต่
ตระหนักไว้ในใจว่า เมื่อออกพรรษาแล้วเราจะออก
เที่ยวแสดงธรรม ประกาศพระศาสนาให้พวกอลัชชี
และพวกเดียรฉัตรผู้ชั่วช้าทั้งหลาย ครั้นเมื่อออกพรรษา
แล้วก็เที่ยวมาทางจังหวัดกาฬสินธุ์ ไปพักอยู่ที่บ้าน
หนองสะพังและบ้านหนองมันปลา แสดงเรื่องพระ
เป็นอลัชชี โยมเป็นเดียรฉัตร รู้สึกว่ามีคนเลื่อมใสและ
เห็นพ้องด้วย ก็อนายสุวรรณผู้ใหญ่บ้านหนองสะพัง
ก็นำลูกบ้านมาฟังธรรม และมาขออุปฐากตนเป็น

อุบาสกในศาสนา จะไม่ถือสิ่งอื่นเป็นที่พึ่ง จะถือเฉพาะ
พระรัตนตรัยเท่านั้นเป็นที่พึ่งจนตลอดชีวิต และนาย
บุญมาผู้ใหญ่บ้านม้นหนองปลา ก็นำลูกบ้านมาปฏิญาณ
ตนเป็นอุบาสกในศาสนาว่าจะไม่ถือภุคสมบัติศาสดาต่อไป
อีก ปฏิญาณว่าจะถือเฉพาะคุณพระรัตนตรัยเท่านั้น
เป็นที่พึ่งจนตลอดชีวิต อีกฝ่ายภิกษุอายุเจ้าคณะวัด
หมวก ก็นำพระมาฟังธรรมที่ป่าช้าทุก ๆ วัน และมา
มอบตัวพร้อมด้วยสานุศิษย์ว่า จะปฏิบัติตามพระธรรม
วินัยต่อไป และนำพาสานุศิษย์มาฝึกหัดกรรมฐานด้วย
ทุก ๆ วัน แต่ก่อนท่านองค์นี้ท่านเลี้ยงหมูขายบ้าง
เลี้ยงไก่ขายบ้าง เลี้ยงม้าไว้ขี่บ้าง ชื้อโคให้คนเอาไป
ขายเอากำไรแบ่งกันบ้าง ต่อเมื่อได้ฟังธรรมเทศนา ซึ่ง
อาตมาพาไปแสดงว่า เป็นลัทธิของพระอลัชชี แต่
นั้นท่านก็ให้คนนำ เอาหมู เอากู เอาม้า เอาโค ออก
จากวัดให้หมด ประพฤติตั้งอยู่ในพระธรรมวินัย ต่อ
นั้นยิ่งกำเริบใหญ่ พิจารณาไปว่า เรา^{นี้}จะ^{นี้}ร^{นี้}อ^{นี้}พ^{นี้}น^{นี้}พระ
ศาสนาให้เจริญได้จริง ๆ เพราะมีคนเห็นพร้อมด้วย
แล้วเป็นส่วนมาก เท่าที่ได้ยินได้ฟังก็เห็นว่ามีคนเชื่อ
ถือมาก ต่อ^{นี้}นั้นก็ตั้งใจเที่ยวรุด^{นี้}ไป^{นี้}อีก ๒ คีน ถึง^{นี้}จ^{นี้}

หวัดกาฬสินธุ์ ไปพักอยู่บ้านไม้ทิศตะวันตกของเมือง
อยู่ภายใน 10 วันเท่านั้น นายอันผู้ใหญ่บ้านหัวขัวมา
ฟังธรรมก็เกิดความเลื่อมใส ปฏิญาณตนเป็นอุบาสก
ในศาสนา ต่อวันหลังก็นำลูกบ้านทั้งหมดมาปวารณา
และปฏิญาณตนเป็นอุบาสกพร้อมทั้งลูกบ้าน ต่อมาอีก
2 วันมีนายหอมนักปราชญ์บ้านดงเมือง เคยเป็นครู
สอนบาลีและมูลกระจายมาหลายปี กรณ^๕มาเห็นเข้าก็
ปฏิญาณด้วยวาจีภทอันเลื่อมใส ว่าเคิมแต่ข้าพเจ้าเกิด
มาอายุ 55 ปี^๕ ฟังได้พบตัวศาสนาในวันนี้ เหตุ^๕นั้น
ขอท่านสามเณรจงจำไว้ว่า ข้าพเจ้าเป็นอุบาสกในพระ
ศาสนาอันหมดจดแต่วันนี้เป็นต้นไปตลอดชีวิต ทั้ง^๕
วันหลังต่อมา นายหอมนักปราชญ์ก็นำเพื่อนพร้อมทั้ง
ผู้ใหญ่บ้านมาฟังธรรมก็มีความเลื่อมใสทุก ๆ คน มิ
ได้แสดงความซัดขวางอันหนึ่งอันใด ก่อน^๕นั้นอาตมา
ภาพก็แสดงธรรม ด้วยความหวังใจจะประกาศพระ
ศาสนาตามความสำคัญของตนว่า อนิจจา อนิจจา
สมเด็จพระมหากรุณาธิคุณเจ้า คับขันธเสด็จเข้าสู่
ปรินิพพานนานมาได้ 2473 เท่านั้น บัด^๕นี้ฝ่ายโยมกลายเป็น
เป็นเดียวถึ ฝ่ายพระก็เป็นอลัชชี ประพฤติชั่วพระ

ธรรมวินัย อันเป็นพระพุทธานุศาสนของสมเด็จพระมหา
 กรุณาธิคุณเจ้า ให้เสว้าหมองเสื่อมสูญอันตรธาน จะ
 มิตั้งอยู่ได้นาน เหตุนี้บัดนี้มาเกิดทำนุอุปาสก จง
 ช่วยยกพระพุทธศาสนาให้รุ่งเรืองวัฒนาถาวร **ธัมมะ**
วาทีโน ทุพพะลาโหติ อะวินัยยะวาทีโน พะ
ละวันโตโหติ บัณฑิตนักขผู้เป็นยุคเป็นธรรม ทุพ
 พลาพมิกำลังน้อยเสื่อมถอยลง มีอาจะว่ากล่าวแก้
 อดลัษีเจ้ามหาโจรปล้นพระศาสนา ฝ่ายมหาโจรปล้น
 พระศาสนามีกำลังกล้าสนุก ประพฤติฝ่าฝืนพระธรรม
 วินัยเล่นรุกเล่นกระสาย เล่นถั่ว เล่นโป เทียวเกลียว
 สีกาตามบ้านตามนา ซื่อถูกขายแพงหาทุนกำไรสะสม
 บ้างจยไว้เพื่อญาติเพื่อวงศ์ มิได้ตรงต่ออริยมรรคธรรม
 วินัย กลายเป็นเหล่าอดลัษี มิได้มีหิริความละอายต่อ
 บาป ประพฤติหยาบ ๆ ล่วงสิกขาบทนี้แหละ ท่าน
 ทายกอุปาสกอุปาสิกาเห็นเป็นการควรละหรือ ท่านทั้ง
 หลายจะสมคบให้กำลังแก่พวกอดลัษี ย้ายพระศาสนา
 ให้กำเริบมากมายขึ้นทุกวัน มิฉะนั้นแล้วท่านทั้ง
 หลาย จงกลับตัวเสียจากการยืมเงินยืมทองของพระ
 ของเณรไปทำทุนซื้อทุนขาย แบ่งทุนแบ่งกำไรซึ่งกัน

อันเป็นทางแห่งอบาย เมื่อเทศน์จบลง

ยังมีอาจารย์เรื่องและครูโรงเรียนชื่อนายแก้ว ซึ่งอาศัยกินอยู่กับเจ้าคณะจังหวัด ท่านพระครูสังฆปาโมกขทวาจารย์ นำเอาเนื้อความซึ่งอาตมาภาพกล่าวว่ายอมทั้งหลายเป็นเตียรถีย์ พระทั้งหลายก็เป็นอลัชชีไปเรียนท่านพระครูสังฆปาโมกขทวาจารย์ เจ้าคณะจังหวัดกาฬสินธุ์ เมื่อท่านได้ทราบท่านก็โกรธใหญ่ให้พระสมุห์ภัยไปไล่หนี บอกว่าสามเณรจะมาแข่งดีที่จังหวัดกาฬสินธุ์ หรือ เณรอย่ามาทำอย่างนี้เลย เณรจงหลีกเลี่ยงไปเถิดจะถูกรูปจับสึก อาตมาภาพตอบว่า ผมหนีมาแล้วจากจังหวัดอุบลจนถึงนี้ จะให้ผมหนีอย่างไรอีก ท่านสมุห์เล่าหนีแล้วหรือยัง ผมเห็นว่าสมุห์ควรหนีไปเที่ยวรดงค์บ้างตามอริยประเพณี ท่านถามว่า เณรเดินตามอริยประเพณีแล้วหรือยัง อาตมาภาพตอบว่า ผมเข้าใจว่าอริยประเพณีเป็นมาดังนี้ ท่านถามอีกว่า อริยประเพณีมีกี่อย่าง อาตมาภาพได้ตอบว่ามี 5 อย่างคือ 1. ไม่ฆ่าสัตว์อื่น 2. ไม่เข้าไปว่าร้ายและล้างผลาญคนอื่น 3. สำรวมในพระปาฏิโมกข์ 4. นั่งนอนเสนาสนะอันสงัด 5. เป็นใหญ่ในจิตของตน

5 อย่างนี้แหละเรียกว่าอริยประเพณี ท่านถามว่า ถ้า
 เณรเดินตามอริยประเพณีแล้ว ทำไมว่าเขาเป็นเดียรฉัตร
 เป็นพระอลัชชี ไม่ใช่ว่าเป็นเบียดเบียนเขาหรือ อาต
 มาภาทตอบว่า เปลา! ผมไม่ได้เบียดเบียน หากจะมี
 คนเดียรฉัตรและพระอลัชชีแล้ว ผมสงสารเขาจะไปตก
 นรก ผมกล่าวขึ้นเพื่อบุคคลเช่นนี้รู้สึกตัวสักหน่อย
 เพื่อจะให้เขากลับ ตำรวมในพระธรรมวินัยในพระ
 ศาสนานี้ ท่านจึงถามว่า เณรเข้าใจว่าใครเป็นเดียรฉัตร
 ท่านองค์ไหนเป็นอลัชชี อาตมาภาทตอบว่า บุคคล
 ไม่ถือพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่ง บุคคลนั้นเป็นเดียรฉัตร
 ท่านองค์ไหน แกล้งประพฤติก่ล่วงเกินพระธรรมวินัย
 ท่านองค์นั้นชื่อว่าอลัชชี ท่านถามว่า เช่นฉันเณรเห็น
 ว่าเป็นอลัชชีหรืออลัชชีบุตร อาตมาภาทตอบว่า ท่าน
 ตำรวมในพระปาฏิโมกข์ ละเมิดล่วงเกินพระวินัยท่าน
 ก็เป็นอลัชชี ท่านจึงถามต่อไปว่า เณรเป็นอรหันต์
 แล้วหรือ อาตมาภาทตอบว่า ถ้าผมสำเร็จอรหันต์ ผม
 ก็เป็นปุถุชนอยู่ ท่านจึงถามอีกว่า ธรรมอะไรทำให้
 บุคคลให้เป็นอรหันต์ อาตมาภาทตอบว่า ผู้เห็นจริง
 ในอริยสัจ 4 ข้อชื่อว่าพระอรหันต์ ท่านจึงถามต่อไป

ว่า เณรเห็นอริยสัจทั้ง 4 แฉ่งแล้วยัง อาตมาภาพตอบ
ว่า ความรู้แจ้งเห็นจริงในอริยสัจทั้ง 4 ข้อ เป็นความ
รู้ความเห็นของพระอริยเจ้า หากผมเป็นพระอริยเจ้า
ผมก็รู้แจ้งเห็นจริงในอริยสัจทั้ง 4 ข้อ หากผมเป็น
ปุถุชนอยู่ฉนั้นใด ผมก็ไม่รู้แจ้งเห็นจริงในอริยสัจทั้ง 4
อยู่ทราบนั้น ท่านจึงพูดยืนยันว่า ถ้าเช่นนั้นเณรก็เป็นทั้ง
ปุถุชนทั้งอริยะใช่ไหม ? อาตมาภาพตอบว่า ธรรมคา
ผู้บำเพ็ญพรตในศาสนาพระพุทธเจ้า แรกก็เป็นปุถุชน
ปฏิบัติเพื่ออริยมรรคนั้นเอง ท่านสมุห์ภิกษุถามต่อไปว่า
เณรได้อริยมรรคแล้วหรือยัง อาตมาภาพตอบว่า ผม
จำได้ซึ่งองค์อริยมรรค 8 ประการ มีสัมมาทิฐิเป็นต้น
สัมมาสมาธิเป็นที่สุด ท่านจึงบ่นต่อไปว่าความจำองค์
อริยมรรค 8 ได้เท่านั้น จะสำคัญเป็นผู้วิเศษไป อ้าย
พรรคนั้นมันบ้าจริง ๆ ตัวของเณรนั้นแหละเป็นตัวอลัชชี
ใหญ่ แกบวชเข้ามาเบียดเบียนหมู่พวกสามเณร ไปคุ
หมิ่นตู่ถูกเพื่อนบรรพชิตด้วยกัน ทั้งหมดกว่าพวกนั้น
อลัชชี พวกนี้เป็นลัชชีบุตร เดี่ยวแกจะยุแหย่ให้สงฆ์
แตกร้างกัน เป็นอนันตริยกรรมตัวของเณรเอง จะเป็น
โทษถึงอนันตริยกรรม ตายแล้วแกก็ไปตกอเวจีมหา

นรกเท่านั้น แต่เดี๋ยวนี้แก่ไม่ควรเป็นเณรแล้ว การ
ติเตียนพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็น **นาสา**
นังคะ ขาดครองเณรมิใช่หรือ ตกลงเณรมิใช่หรือ
ตกลงเณรนี้แก่ไม่ใช่เณรเป็นแล้ว แก่ก็ติเตียนพระสงฆ์
นี้ทำนอุปาสกอุปาสิกา เธอคนนี้ไม่ใช่เณรแล้ว พวก
เจ้าทั้งหลายอย่าพากันเชื่อถือมาก พวกเจ้าจะนำพากัน
เป็นบ้าไปตามเธอคนนี้ทั้งหมด ใช้ไม่ได้ พวกเจ้าจะ
พากันติเตียนพระสงฆ์แล้ว พวกเจ้าจะพากันไปติโทษ
เพราะพระสงฆ์เท่านั้นเป็นบุญเขตของโลก ต่อนี้ท่าน
จึงผินหน้ามาถามอาตมาภาว่า ไช้ไหมเธอ หรือเธอ
เห็นเป็นอย่างไรอีก อาตมาภาพตอบว่า ท่านจะถามถึง
ความคิดเห็นของผมแล้ว ก็มีความเห็นอยู่หลายประการ
มีนัยอันจะพูดมีอยู่มากมายมิใช่เล่น ท่านสมุห์ภัยท่าน
จึงบอกว่า แก่มีความเห็นมากมายนั้นเห็นอย่างไร จะ
พูดได้มากมายนั้น แก่จะพูดได้อย่างไรจึงพูดขึ้นมา
อาตมาภาพพูดต่อไปว่า เท่าที่ทำสมุห์จะมาโทษผมว่า
ขาดจากเณรทีเดียว ด้วยเหตุการติเตียนพระอัสสีเท่า
นั้นผมไม่เห็นด้วย เพราะผมไม่ได้ติเตียนพระสงฆ์สาวก
ของพระพุทธเจ้า ผมพูดเพื่อให้พระอัสสีรู้ความผิด

ของคนเท่านั้น ส่วนพระสงฆ์สาวกของพระพุทธเจ้า
ผมให้อยู่ทุกวันว่า สุปฏิบันโน ะกะวะโต ส
วะกะสังโฆ จนถึง สามิจิปะฏิบันโน ะกะ
วะโต สวะกะสังโฆ ผู้ปฏิบัติ และผู้เป็นปฏิบัติ
ชอบนั้นแหละ ชื่อว่าพระสงฆ์สาวกของพระพุทธเจ้า
ผมมิได้ติเตียนพระสงฆ์ผู้ประพฤติกิเลส ผมกล่าวตามโทษ
ของบุคคลผู้กระทำผิดวินัยของพระพุทธเจ้านั้น ท่าน
เคืองอะไรหนักหนา หรือท่านประพฤติกิเลสพระธรรม
วินัยกับเขาบ้าง

ท่านตอบว่า ไม่ว่าแต่ฉันเลย เจ้าคณะแขวงก็มี
ม้ามีวัวมีเงินทองหลายพันบาท ไม่เห็นใครว่าท่านเป็น
พระอลัชชี อาตมาตอบท่านว่า ถ้าเช่นนั้นท่านทั้งหลาย
ก่อนข้างเป็นพระอลัชชีไปแล้วมิใช่หรือ พระธรรม
วินัยของพระพุทธเจ้า มิได้ยกเว้นเจ้าคณะแขวงให้ประ
พฤติกิเลสพระธรรมวินัยมิใช่หรือ ใครต่อใครก็ตาม ครั้น
เมื่อบวชแล้วก็มีศีลสังวร ๒๒๗ ข้อเสมอภาคกันมิใช่หรือ
หรือท่านยกเว้นที่ไหนบ้าง ท่านสมุห์จึงพูดว่า ชีมี
เท่านั้น จีบเงินขายทองและซื้อขายบางสิ่งบางอย่างเท่า
นั้น จะขาดความเป็นสมณะด้วยหรือเณร อาตมาภาพ

ตอบว่า ไม่ใช่ว่าเป็นสมณะ กว๊ายเหตุแห่งการเบียดเบียนสัตว์อื่นนั่นเอง จึงมีในภาษิตว่า **นะหิปปพะชิตโต ปะโรปะกาคิ สมโณโหติ ปะรัง วิหะเทขันโต** แปลว่า ผู้ฆ่าสัตว์อื่นและเบียดเบียนสัตว์อื่น ไม่ใช่ว่าเป็นสมณะเลยทั้งนี้ครับ

ท่านก็โกรธใหญ่ว่า ถ้าเช่นนั้นเดรก็กงเหมาพระทั้งหมด ไม่ใช่ว่าเป็นสมณะเท่านั้นใช่ไหม อาตมาภาพตอบว่า ผมไม่ได้เหมาใครเลย เป็นแต่ผมแสดงธรรมไปตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเท่านั้น ท่านสมุห์ภยจึงพุกขึ้นว่า เรื่องอื่นมีถมไปทำไมเดรวไม่เทศน์ ทำไมไม่เดรจึงเทศน์เรื่องต่อเสียดพระเจ้าพระสงฆ์ อาตมาภาพตอบว่า อันที่จริงผมต้องการประกาศพระศาสนาในเรื่องนี้ ผมพิจารณาเห็นว่าผู้บวชในศาสนาทุกวันนี้ ถือกันแค่เป็นเจ้าลัทธิเท่านั้น สำคัญว่าได้บวชแล้วก็เป็นตัวบุญเท่านั้น คือถือเอาแก่ลัทธิศีระโหล้นห่มผ้าเหลืองเท่านั้น เป็นอันว่าสำเร็จในการบำเพ็ญบุญ แล้วก็ประพฤติผิดธรรมวินัยไปต่าง ๆ เพราะสำคัญว่าเราเป็นพระแล้วทำไปบ้างก็ไม่ใช่ไร เพราะใครเขาคงจะไม่อาจว่าเราไ้่ง่าย ๆ เพราะเราเป็นพระ ถ้าเขามา

หมิ่นเราโดยเหตุเล็กน้อยเท่านั้น เขาก็กลัวเป็นบาป เพราะเราเป็นพระแล้ว ข้อนี้แหละเป็นเหตุให้ศาสนาเสื่อม ฝ่ายพระก็ทะนงตัวว่าเราเป็นพระ ใครไม่อาจดูหมิ่นเราได้ ฝ่ายโยมเห็นความผิดของพระก็ไม่กล้าหักท้วง เพราะกลัวเป็นบาปนั่นเอง ทางฝ่ายพระก็ไม่มี ความละอายกลายเป็นพระอลัชชี ทั้งฝ่ายโยมก็เห็นผิดกลายเป็นเคียดแค้น ต่างก็พากันมาสำคัญลัทธิที่ผิด ๆ เถา^{นี้}ว่าเป็นบุญกุศล มิได้ประพาศพิเคราะห์ความจริงของพระพุทธรศาสนา ต่างก็มาสำคัญว่าปฏิบัติของพระพุทธรศาสนา หมกวิธีทำกันเท่านั้นแล้วก็พอใจอยู่ มิหนำซ้ำยังประพาศเหลวไหลผิดธรรมวินัยลงไปอีก พวกนี้มันเกิดมา ประพาศย่ำยีพระพุทธรศาสนาให้ถึงแก่ความกร่ำคร่ำลงไป จะได้นามว่าพุทธรบริษัท ก็เป็นหมู่ของท่านผู้รู้วิเศษอย่างไรได้

ก่อนนั้นฝ่ายคณะสงฆ์จังหวัดกาฬสินธุ์ มีท่านพระครูสังฆปาโมกขทวาจารย์เป็นประธาน กักตัวของอาตมาภาพ แล้วยื่นคำร้องมาเรียนพระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณพรหมมุนี เมื่อท่านดำรงสมณศักดิ์เป็นพระโพธิวงศาจารย์ อยู่จังหวัดนครราชสีมา หาว่าอาตมา

ภาพคุณหมื่นผู้ประพาศพุทธศาสนาทั่วไปในสังฆมณฑล
ตกลงเวลานี้ในถูกกักพร้อมทั้งการไต่สวน อยู่ที่นั่น 1
เดือนกับ 14 วัน เพราะสงฆ์ในจังหวัดกาฬสินธุ์
อุรุธรณ์ 2 ครั้ง หมายถึงให้นิโทษจากศาสนาเลย ทั้ง
บังคับให้สึก ชูเชื้อหลายอย่างหลายประการ อาตมา
ภาพปฏิญาณตนว่า เมื่อชีวิตนี้ยังอยู่ตราบโค จะไม่
เปลื้องผ้ากาสาวพัสตร์ออกจากกาย หากท่านทั้งหลาย
จะสึกอาตมาแล้ว จงทำศีรษะของอาตมาให้ขาดจาก
ร่างกายเป็น 2 ท่อนก่อน แล้วค่อยเปลื้องผ้าเหลือง
ออกจึงเป็นอันสึก หากดวงชีวิตนี้ยังอยู่ อย่าเลยท่าน
ทั้งหลายเอ๋ย ในชีวิตนี้เป็นไปไม่ได้เสียแล้วในการสึก
ของอาตมา ถึงไหนถึงกัน หากจะล้างผลาญชีวิตของ
อาตมาภาพให้ตายลงวันนี้ อาตมาก็ยอมตาย หากจะให้
สึกไม่ยอมสึกเป็นอันขาดในชีวิตนี้ท่านทั้งหลายต้องการ
อย่างไรทำไปเถิด หากอาตมาไม่ได้มอบชีวิตนี้ถวายแก่
พรหมจรรย์แล้ว ที่ไหนอาตมาจะมาแสดงในชื่อว่า
ท่านทั้งหลายประพาศก่อนข้างเป็นอลัชชี ท่านทั้ง
หลายจงฟังเถิด คำพูดอันนี้เป็นคำคุณหมื่นพระอลัชชี
โดยตรงอยู่แล้ว ท่านทั้งหลายเห็นคนอื่นเขาพูดกันใหม่

เพราะเขากลัวบาปกลัวตายกันอยู่ จึงช่วยนิยมความ
ประพฤติดุคพระธรรมวินัยเป็นของถูก ของนิยมกันอยู่
เท่านั้นเช่นอาตมาเล่า เขาเถะในชีวิตนี้จะตายลงใน
วันไหนก็ตาม ขอแค่ได้ประพฤติธรรมวินัยให้เป็นไป
อยู่ และได้้นำความจริงของศาสนามาประกาศตามเป็น
จริงอยู่เช่นนี้ อาตมามีไต่ห้วงในชีวิต อันทำกิจของ
พรหมจรรย์ให้เป็นไปอยู่ เพราะอาตมาได้มอบชีวิต
แล้วแก่พรหมจรรย์อย่างแน่นแฟ้น เรื่องของศาสนา
อาตมามีไต่ห้วงห้วนแล้ว อย่าว่าแต่ท่านทั้งหลายจะ
มาชู้ให้อาตมาสึก หรือให้เห็นตามข้อประพฤติกี่ผิด ๆ
ของท่านทั้งหลายมิได้มี และในท่านทั้งหลายเอ๋ยคน
เช่นอาตมา ถ้าไม่แน่อนในใจแล้ว ทั้งไม่ประพฤติกี่
ทั้งไม่พูดในเรื่องนั้น ๆ ถ้าประพฤติหรือพูดลงแล้ว
ยอมสละชีวิตลงแทนคำพูด และความประพฤติของตน
อย่างหัวเห็ดกินซากที่เดียว คำพูดทั้งหมดที่อาตมา
แสดงไปว่า พระทั้งหลายเป็นอลัชชี โยมทั้งหลายเป็น
เคียดเคี้ยว ข้อนั้นอาตมาเผด็จหาตัวพระอลัชชีเท่านั้น
มิใช่อาตมาพูดด้วยความเห่อเหิม ของคนนับถือเท่านั้น
บัดนี้อาตมาขอประกาศเป็นครั้งที่ ๒ ว่า ตัวของอาตมา

เองได้มองเห็นมลทินของศาสนา คือ พระณเฑาะพรวุฒิ
ไม่เป็นยุคเป็นธรรมแล้ว แต่ครั้นอาตมาจำพรรษาอยู่
ที่ถ้ำภูเขากุดเมื่อ พ.ศ. 2472 จึงได้เที่ยวรณรงค์ออกมา
เพื่อประกาศพุทธศาสนา เผด็จหาตัวพระอลัชชี ฟัง
มาพบเมื่อเดือน 3 ขึ้น 3 ค่ำ ปี พ.ศ. 2473 ในจังหวัด
กาฬสินธุ์^๕ เองก็ชอบกลอยู่ แล้วอาตมาเกิดก็เกิดเดือน
3 ขึ้น 3 ค่ำ ตั้งใจจะทำกิจของศาสนา ก็มีอันถึงพร้อม
ในกำหนดอันเดียวกัน บางทีต่อไปข้างหน้า หากชีวิต
ของอาตมายังตั้งอยู่ไปนาน อาจจะบริหารพระพุทธ
ศาสนานี้ให้เป็นยุคเป็นธรรมก็อาจเป็นได้ ^๕นี้แหละฟัง
คุณเกิดท่านทั้งหลายเอ๋ย ความตั้งใจของอาตมาได้เป็น
มาแล้วอย่างนี้ ที่ไหนอาตมาจะหวั่นไหวต่อความกระ
ทบกระทั้งของท่านทั้งหลายด้วยผีปากเท่านั้น มิได้มีเลย
แม้แต่ชีวิตนี้อาตมาก็ได้สละลงแล้ว เพื่อกิจของศาสนา
อันมีคุณค่าอันยิ่งใหญ่ไพศาล ครั้นเมื่ออาตมา
หยุดพักหนึ่งอยู่ ฝ่ายคณะสงฆ์ก็เขียนคำร้องอุทธรณ์มา
เป็นครั้งที่ 2 ผลที่สุดพระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณ
พรหมมุนีที่อยู่วัดบรมนิวาสทุกวันนี้ จึงตัดสินให้เอา
ตัวอาตมาลงไปชำระที่จังหวัดนครราชสีมา อาตมาจึงมี

จกหมายไปเรียนท่านอาจารย์สิงห์ และอาจารย์มหาปิ่น
พร้อมกับท่านพระครูวิเศษสุตคุณ เจ้าคณะจังหวัด
ขอนแก่น ทกลงท่านอาจารย์สิงห์และอาจารย์มหาปิ่น
ก็ลงมาช่วยแก้ไข ที่พระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณพรหม
มุนี ที่จังหวัดนครราชสีมา ทกลงท่านก็ตัดสินยกเลิก
และเรียกเอาตัวของอาตมาภาพ กลับไปอบรมปฏิบัติ
ของศาสนา ในสำนักของท่านอาจารย์สิงห์และท่านอา
จารย์มหาปิ่นอีก ครั้นเมื่อกลับมาถึงสำนักพระอาจารย์
สิงห์แล้วท่านก็แนะนำอุปายให้ว่า บัดนี้คณะปฏิบัติยัง
ไม่มีความกล้าหาญเสมอภาคกัน ยังริเริ่มอยู่งงปฏิบัติ
เรื่อย ๆ ไปเถิด ต่อเมื่อได้มีเหตุการณ์อันถึงพร้อมจง
ทำกัน หากไม่มีโอกาสอันเหมาะแล้ว จงแสวงหาความ
พ้นทุกข์โดยส่วนตัวนั้นเถิด เพราะเวลานี้พวกปฏิบัติ
ยังอ่อน เเท่ากับกำลังหว่านข้าวกล้าลงในนาตัวเอง
ครั้นเมื่ออาตมาได้รับโอวาทของท่านแล้ว จึงขอลาท่าน
ไปจำพรรษาอยู่ที่ภูเขาดอยพญานาค ในพรรษานั้นทั้ง
ใจบำเพ็ญความสงบส่วนตัว ก็นับว่าได้ความสบายใจ
มิได้มีอุปสรรคอันหนึ่งอันใดเลย ครั้นเมื่อออกพรรษา
แล้วเที่ยวธุดงค์ไปทางจังหวัดมหาสารคาม ไปพักอยู่

ที่บ้านแห่งหนึ่ง ยังมีคนตระกูลหนึ่ง เขาเป็นคนมีทรัพย์สิน
พอสมควร เขาก็มีหน้าที่ให้พักอยู่ที่ป่าช้าได้ 20 วัน แก
คนนั้นเป็นคนเข้าออกปฏิบัติทั้งแม่ทั้งลูก ครั้นต่อมา
โยมคนนั้นก็เล่าความเป็นอยู่ของเขาว่า ผมก็แก่แล้ว
การไปมากก็ไม่สะดวก และผมก็เป็นทุกข์อยู่อันหนึ่ง
คือหากผมตายลงไป ก็จะไม่มีการบูชาของผมน้อย
เพราะผมมีลูกสาวคนเดียวเท่านั้น ทรัพย์สินของก็มาก
มาย ไม่รู้ว่าใครจะมาช่วยรักษา และพาลูกของผมน้อย
กินไปข้างหน้า คนโดยมากไม่ต้องอยู่ในศีลธรรม เป็น
แต่นักเล่นถั่วเล่นโปและนักเลงสุรา หากจะเอาคนพวก
นั้นมาปกครองรักษาทรัพย์สิน ก็เป็นอันว่าถึงความฉิบ
หายเท่านั้น ท่านคุณณรงค์ก็ยังคงหนุ่มยังแน่นนัก ขอ
ให้อยู่นาน ๆ ก่อน อย่าได้เที่ยวไมทางอื่นอีก หรือ
หากจะสึกออกมา พ่อก็จะมอบสมบัติให้ครอบครองทั้ง
นี้ ต่อไปอาตมาภาพก็นั่งนิ่งมิได้พูดคำหนึ่งคำใด ทำ
คุงกับว่านั่งสมาธิ ดูเหมือนว่าคนแก่คนนั้นมีความละ
อายขึ้นแล้วก็ลากลับขึ้นบ้าน ครั้นเมื่อค่ำลงวันนั้น
อาตมาจึงพิจารณาต่อไปว่า บัดนี้เรามีอายุเพียง 20 ปี
เท่านั้น บัดนี้เราหนุ่มรักจะอยู่ในศาสนาไปตลอดชีวิต

ครันพิจารณาเช่นนี้รู้สึกขุ่นทนที่ว่า บัดนี้จิตของ
อาตมาเอนเอียงเป็นไปตามความชักนำของโยม คนนั้น
ครันระลึกขึ้นได้ก็ทำความประคองหนึ่งว่า จูจิตของตน
ว่าแม้เราปฏิบัติทางพ้นทุกข์ก็เป็นเวลา 7 ปี นี่เรื่อง
การอะไรหนอจะมาสงสัยกับมาตุคามอยู่เช่นนั้น อย่าเลย
นะสถานที่นี้เป็นอัมมกมลแล้ว เราควรหนีเสียเถียวนี้
แหละดีกว่า ครันพิจารณาแล้วก็หนีไปในกลางคืน
วันนั้น

ครันเดินไปตามทางกลางคืนวันนั้นตั้งใจพิจารณา
ว่า เจ้าวิชาอยู่ลุ่มลึกยิ่งนัก หากมาทำความวิจิตร
สงสัยขึ้นมิเข้าเรื่องการ อย่าเลยนะเราจะต้องเข้ารกเพื่อ
กัดสันดานความลุ่มหลงตอนนั้นให้แยกกายลงไป ครัน
เมื่อพิจารณาตกลงเช่นนั้น ก็เที่ยวเข้าไปหาที่สงบอีก
5 วันถึงแม่น้ำโขง ก็ข้ามแม่น้ำโขงแล้วก็เดินไปตาม
ภูเขา อาศัยบิณฑบาตฉันตามบ้านเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่มี
อยู่ตามชายเขาอีก 3 วันก็ถึงภูเขาง แหว่งเมืองคำทอง
ก็พักทำความเพียรอยู่ถ้ำแห่งหนึ่งชื่อถ้ำสองห้อง และ
พักจำพรรษาอยู่ที่นั่น บำเพ็ญกรรมานอกชั่วว 7 วันนั้น
หนหนึ่งจนตลอดพรรษา ในเดือนปีที่แรกนี้กว่าชีวิตนี้

จะตั้งอยู่ไม่ตลอด 3 เดือน เพราะมีอาการเหน็บชาไป
ทั่วร่างกาย ครั้นถึงวันคำรบ 7 ก็ฉันท้าว ขณะที่ยัง
ลงไปประมาณครึ่งอึด เกิดอาการอยากนอนขึ้นมา ครั้น
ฉันท้าวก็มีอาการมึนหน้ามึนตา ถึงจะลืมตาอยู่ก็มอง
ไม่เห็นอะไรมืดไปหมด ถึงจะลืมตาคูตะวันก็ไม่เห็น
ตะวัน เป็นแต่จะนอนเสียให้ได้อึดหนึ่ง แล้วตื่นนอน
ขึ้นมาจึงมองเห็นอะไรต่ออะไรได้ ครั้นต่อมาเดือนที่ 2
ก็ทำอย่างนั้นเรื่อยไป คือ 7 วันฉันท้าวหนึ่ง ถึงวันคำ
รบ 7 แล้วก็ออกบิณฑบาตมาฉันท้าวนั้นก็มีรสดีแต่
มากไม่ได้ ถ้าฉันท้าวมักอาเจียนเสียหมด แต่ไม่ถึงกับ
มึนหน้ามึนตาเหมือนอย่างแต่ก่อน ตอนนั้นก็อดลำบาก
เพื่อยต่อไป ในระหว่างวันไหนยังไม่ถึงวันกำหนดฉันท้าว
ตื่นขึ้นแต่เช้ารู้สึกเหน็บชาขึ้น แต่ปลายเท้าจนถึงหนัง
ศีรษะ ครั้นต่อไปจนตลอดพรรษา ส่วนร่างกายรู้สึก
ซัดสอมเหี่ยวแห้งมาก ออกพรรษาแล้วก็กลับฉันท้าวก่อน
ได้ 16 วัน ปราบกฐินที่ปลายเท้า ปลายมือ และ
ริมฝีปาก ส่วนผิวหนังก็เหี่ยวเปราะลอก ออกได้
ยาว ๆ ตามหลังมือหรือศอกแขน ผิวหนังที่ลอกออก
มามองใส่ตระวันเห็นรุ้งเป็นแถว ๆ ได้พิจารณาเป็น

อนิจจังว่า กวงชีวิตยังตั้งอยู่ภายในกายนี้แต่ผิวหนังที่
ลอกออกมานี้ เขาตายไปแล้วจากความเป็นอยู่แห่งชีวิต
ครั้นพิจารณาถึงนั้นก็เกิดความสังเวชขึ้นมาก รู้สึกจิตตั้ง
ลงไปตั้งอยู่เป็นปกติ ต่อเนื่องไปก็พิจารณาความสงบอัน
นั้นให้หนึ่งอยู่ นิมิตปรากฏเห็นช้างสารใหญ่ ๒ ตัว เข้า
มาจับเอาหางตัวของอาตมาขึ้นนั่งบนหลัง แล้วพาขึ้นไป
บนภูเขาสูง ๆ แล้วคว้าเอาผ้าไตรจีวรมาวางลงที่ไหล่
ขวาแห่งอาตมา แล้วก็ยกลงวางไว้ที่บนก้อนหินที่เป็น
ยอดภูเขา ต่อเนื่องก็รู้สึกตัว ก็ยังนั่งสมาธินั่งอยู่บนก้อน
หิน ต่อเนื่องก็พิจารณาต่อไปในเรื่องอะไร ได้ความว่า
การอุปสมบทเป็นพระของเรา จะเป็นผู้ใหญ่ที่สองฝ่าย
ท่านจะโปรดนุเคราะห์ ต่อเนื่องอาตมาก็เที่ยวรุดงัดมา
จากเมืองคำทอง แดนของฝรั่งเศสเรื่อยมาถึงกรุงเทพฯ
นี้เมื่อเดือน 4 ขึ้น 8 ค่ำ เมื่อปี พ.ศ. 2475 ครั้นมา
ถึงในวันนั้น พระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณพรหมมุนีจึง
เรียกเข้าไปถามว่า เณรหรือถูกกักเจ้าคณะแขวงจึง
หัดกาฬสินธุ์ อาตมาก็รับตามความเป็นจริง ท่านจึง
จับมือไปคลุกษณะที่มีอยู่ในฝ่ามือ แล้วท่านก็สั่งว่าจง
พินาศเสียพออุปสมบทแล้ว ครั้นวันหลังท่านก็ส่งไป

กับแม่ชีเป่าว่า เรียนท่านที่วังให้ทราบ อาตมาจะ
พระรูปหนึ่งหวังว่าคงไม่เหลือวิสัย ตอนนั้นคุณเป่าก็มา
เรียนพระเดชพระคุณ ท่านที่วังก็รับอนุเคราะห์การ
ตามบริวารอุปสมบทอาตมาเป็นภิกษุขึ้นในศาสนา เมื่อ
เดือน 5 ขึ้น 5 ค่ำในปี พ.ศ. นั้น ครั้นบวชแล้วก็อยู่
ในกรุงเทพ ฯ นี้ไม่กี่วัน เดือน 5 ข้างแรม ท่านเจ้า
คุณก็นำตัวของอาตมากลับที่โคราช อาตมาได้จำพรรษา
ที่วัดป่าช้าสารวัน จังหวัดนครราชสีมา นั้น ครั้นออก
พรรษาแล้ว อาตมาก็เที่ยวลงมาทางพระบาทสระบุรี
เกิดเข้ามาที่กรุงเทพ ฯ นี้ อยู่ 8 วันอาตมาก็ขอเจริญ
พรลา พระเดชพระคุณโปรดช่วยอนุเคราะห์ค่าโดย
สารรถ เสร็จแล้วอาตมาก็กลับไปจำพรรษาที่วัดป่าช้า
สารวันกับคณะอาจารย์สังฆ์ที่โคราชอีก ในระหว่าง
กลางพรรษาที่ 2 เกิดโรคเห็บซาซาอ่อนเพลีย บาง
วันก็ไปบิณฑบาตไม่ได้ บางวันก็ได้ นึกว่าหาย
ที่ไหนมาฉันก็ไม่หาย นึกว่าฉวยใจขึ้นมาก็นึกว่าจะไม่
ฉันอาหารเสียเลย ให้มันตายเสียดีกว่าจะอยู่เป็นทุกข์
ไปหลายวัน ครั้นพิจารณาตกลง....